

Badiou'nun Yeni Komünizm Anlayışındaki Devlet Düşüncesi Üzerine Eleştirel Bir Değerlendirme

Çağan BİR¹

Özet

Badiou komünist idea ya da hipotezin farklı dönemlerde farklı sekanslar olarak gerçekleştiğini söylemektedir. Geliştirdiği Yeni Komünizm düşüncesi ikinci sekanstaki yanlışlara ve eksikliklere bir cevap niteliğindedir. Ona göre üçüncü sekans öncekilerden doğru dersleri çıkartmalı ve böylece yeni bir komünizm anlayışıyla hareket etmelidir. Bu sekans başlamamış olmasına rağmen Badiou birtakım ilkeler ve bu sekansın nasıl olacağına ve olması gerektiğine dair bazı öngörüler öne sürmektedir. Yeni komünizmde devlet 20. Yüzyıl sosyalist rejimlerindeki gibi olamaz çünkü Badiou'ya göre sosyalizmin kurulma mantığında bir sorun vardır. Makalenin konusu Badiou'nun eleştirileri ve 20. yüzyıl sosyalizmine alternatif olarak ileri sürdüğü anlayıştır. Proletarya diktatörlüğünün 20. yüzyıldaki uygulaması olan parti-devlet modelinin eleştirisi üzerinden kendi modelini önermektedir. Makale bu yeni modeldeki devletin olanaklı olup olmadığını tartışmaktadır. Badiou üçlü yapı dediği sistem içinde devletin zayıf olması gerektiğini savunmaktadır. Çalışmanın iddiası, zayıf devlet yerine klasik Marksist tasarımdaki önce devrimin bazı görevlerini yerine getiren güçlü bir devletin giderek sönmelenmesi fikrinin daha gerçekçi ve olanaklı olduğudur. Zayıf devlet daha işlevseldir ve yirminci yüzyıldaki hatalara düşmeyi engelleyecektir diye düşünmek bir yanılgıya götürmektedir. Çalışmanın amacı, Badiou'nun zayıf devlet düşüncesini eleştirel bir şekilde değerlendirmektir. Ekonomi politiği atlamak Badiou'nun sosyalizm ve komünizm arasındaki ayrımı görmesini engellemektedir. Bu da geçiş dönemini doğru değerlendirememesini getirmektedir. Üçlü yapı, parti-devlet modeli karşısında baskıcı olmadığı ve iktidarı tek elde toplamadığı için daha doğru bir model gibi görünmektedir fakat devletin zayıflığı meselesi ancak pratikte, politik konjonktür içinde çözüme kavuşabilir. Makalenin temel eleştirisi Badiou'nun önceki deneyimlere ve anlayışlara yönelttiği eleştirilerin etik bağlamda önemli olduğu fakat politik olarak yetersiz olduğudur.

Anahtar Kelimeler: Komünizm, Parti, Devlet, Üçlü Yapı, Terör

A Critical Review on the Concept of State in Badiou's Understanding of New Communism

Çağan BİR¹

Abstract

Badiou states that the communist idea or hypothesis has been realized as different sequences in different periods. The idea of New Communism he has developed is an answer to the mistakes and shortcomings in the second sequence. According to Badiou, the third sequence should draw the right lessons from the previous ones and thus act with a new understanding of communism. Although this sequence has not started yet, Badiou proposes a number of principles and some predictions about how this sequence will and should be. In the new communism, the state cannot be like the 20th century socialist regimes because according to Badiou, there is a problem in the logic of establishing socialism. The subject of the article is Badiou's criticisms and the understanding he puts forward as an alternative to 20th century socialism. He proposes his own model through the criticism of the party-state model, that is to be the practice of the dictatorship of the proletariat in the 20th century. The article discusses whether the state in this new model is possible or not. Badiou argues that the state should be weak in the system he calls the tripartite structure. The claim of the study is that instead of a weak state, the idea of a strong state that first fulfills some of the tasks of the revolution in the classical Marxist design is more realistic and possible. To think that the weak state is more functional and would prevent making the mistakes of 20th century would be miss leading. The aim of the study is to critically evaluate Badiou's idea of the weak state. Disregarding political economy prevents Badiou from seeing the distinction between socialism and communism. This results in his failure to evaluate the transition period correctly. The tripartite structure seems to be a more accurate model as it is not oppressive compared to the party-state model and does not consolidate power in one place but the issue of the weakness of the state can only be resolved, within the political conjuncture in practice. The main criticism of the article is that Badiou's criticisms of previous experiences and understanding are important in an ethical context but are politically insufficient.

Keywords: Communism, Party, State, Tripartite Structure, Terror

GİRİŞ

Olması gerekeni tasarlamak felsefenin gereğidir. Olan, olması gereken üzerinden değerlendirilebilir. Olması gerekenin nasıl uygulanacağı felsefenin gereği değilmiş gibi görünebilir ama olması gerekeni düşünmek, olanağı düşünmeyi de gerektirmektedir. Olanağı sorgulamak da zorunlu olarak nasıl olacağı sorusunu sormayı gerektirmektedir. Badiou'nun felsefe anlayışı gereği felsefede bir yenilik olmamaktadır. Yalnızca siyaset, sanat, bilim ve aşkta yenilikler ortaya çıkmaktadır. Söz konusu dört alan hakikat prosedürlerine denk düşmektedir. Bu bağlamda felsefe, ortaya çıkacak hakikati ya da yeni doğruyu izleyecek daha doğrusu yakalayacaktır (Badiou, 2012b: 118). Bu anlayışı filozofun kendisi, Hegel'in "Minerva'nın baykuşu alacakaranlıkta uçar" sözüne benzetmektedir (Badiou, 2013a: 11). Felsefe olaydan sonra olayları ve şeyleri kavramsal olarak yakalar fakat bu, felsefenin "olması gerekene" dair tasarımının olmayacağı anlamına gelmemektedir. Hem içkin bir ideal olarak tüm tarih boyunca komünist sabitler ya da komünist hipotez dediği birtakım ilkeler vardır hem de yeni bir devrimci sekansta nasıl bir devlet ve sistem olacağını anlaşılmaması için olay beklenmektedir. Çünkü Badiou'ya göre sekans olaydan sonra gelmektedir ve önceki sekansın eleştirisini kendi içinde taşımaktadır. Komünist idea (fikir) ya da hipotez insan tarihine içkin ideal ve üçüncü sekanstaki "olması gereken" başka deyişle bu idealin yeni gerçekleşme biçimi ise yeni komünizm olarak düşünülebilir.

İlk "işçi sınıfı iktidarı" deneyimi Paris Komünüdür.¹ Marx'a göre Paris Komünü deneyimi işçi sınıfının varolan devlet aygıtını ele geçirerek kendi amaçları için işletmeyeceğini göstermiştir (2011: 105). Burjuva devleti değil başka bir iktidar yapısı kurulmalıdır. Ele geçirilen burjuva devleti; sürekli ordu, polis, bürokrasi, din adamları, adli makamlar, tüm topluma yayılmış hiyerarşik iş bölümüne sahip kurumlar, merkezileşmiş devlet gücü "mutlak monarşi döneminde vücuda gelmiş ve doğmakta olan burjuva toplumunun, feodalizme karşı mücadelesinde kuvvetli bir silah olmuştur" (Marx, 2011: 105). Ancak proletarya diktatörlüğü, proletarya demokrasisi ya da işçi devleti (bunlar eş anlamlı kelimelerdir) bir yarı devlet ya da sönmelenmek üzere kurulması gereken bir devlettir. Alain Badiou'nun Yeni Komünizm olarak adlandırdığı düşünce Marksizmin amaçlarının gerçekleşmesine dair yeni bir sekansın öngörüsüdür. 20. Yüzyıldaki sosyalizm anlayışı parti-devlete dayanan bir sosyalizm ya da proletarya diktatörlüğü anlayışına dayanmaktadır. Marx, proletarya diktatörlüğünü; proletaryanın egemenliği ya da işçi devleti anlamında kullanmıştır (Draper, 1990: 37). Badiou'nun proletarya diktatörlüğüne yeni bir içerik kazandırmanın ötesinde proletarya diktatörlüğüne alternatif bir anlayış geliştirdiği söylenebilir. Kapitalizmin neden aşılması gerektiği bu makalenin hedefi değildir. Badiou'nun kendi deyişle komünist ideanın üçüncü sekanstaki gerçekleşme biçimine dair pratik alandaki sorunlara dair bir tartışmadır.

İkinci sekanstaki devlet, halk arasındaki çelişkileri düşmanla çelişkilerdeki terörist modeli kullanmadan yaratıcı bir şekilde çözememiştir (Badiou, 2011c: 110). Bu yüzden üçüncü sekansta zayıf bir devlet söz konusu olmalıdır. "Radikalleşmiş türsel olan, yalnızca kimliksel kurguları yaşayan devletle uyumsuz olduğuna göre, her politik hakikat kendini devlet gücünün bir daraltılması olarak gösterir" (Badiou, 2011c: 132). Politik hakikatin² ortaya çıkışı ve olaydan sonra o hakikate sadakat için bir baskı aygıtı olan devlet kabul edilemezdir. Marksizmde ise kitle demokrasinin kurulması için amansız geçici bir diktatörlük gerekmektedir. Badiou buna ussal paradoks demektedir (Badiou, 2011c: 79). Tarihsel ayaklanmanın tesis ettiği kitlesel eşitlikçi demokrasi ve bunun düşmanları arasında, ayaklanmaya (olaya) politik olarak sadık olanların nasıl bir iktidar kuracağı sorusuna böyle bir devletin (geçici diktatörlük) kurulmaması gerektiği cevabını vermektedir. Makalenin tartışmaya açtığı temel problem ikinci ve üçüncü sekans arasında devlet konusunda Badiou'nun yaptığı kadar net bir ayırımı yapılabileceğidir. Başka deyişle Badiou'nun önceki sekanslara dönük eleştirileri doğru olsa bile hatta bugünün kapitalizmine dönük eleştirileri doğru olsa da gelecek olan devrimin, daha önceki devrimlerin yüzleştiği sorunlarla karşılaşmayacağını düşünmek anlamsızdır. Çalışmanın amacı Badiou'nun tamamen yanıldığını söylemek değildir. Komünist ideaya uygun deneme girişmeleri (kendi deyişle insanlık üçüncü sekans öncesindeki deneme evresindedir) hala devam etmektedir. Fakat gerçekte

¹ Paris Komünü'nün yenilgisi, 1792 yılında başlayan ilk sekansın sonunu işaret etmektedir. Sekanslar ilgili bölümde anlatılacaktır.

² "Bir politik hakikat, yoğunlaşma, kaynaşma/büzüşme ve yerleşmenin kimliksel bir nesnesinin ve onun birlikte gelen ayırıcı adların yerine çok olanın türsel gücünün gerçek bir sunumunu koyduğu kitlesel halkçı bir olayın, bir Fikrin koşulu altında örgütlenen bir sonuçlar dizisidir" (Badiou, 2011c: 139).

tarihsel süreç böyle net bir kopuş taşıyor olabilir. Makalenin amacı Badiou'nun dikkat çektiği sorunun ya da krizin önemsiz olduğunu söylemek değildir. Makale, çözümün sekans olarak düşünüldüğünde ve olaydan sonraki somut deneyimde pratik olarak belirlenecek bir süreç olarak düşünülmediğinde gerçekçi olmama tehlikesi taşıyan bir yan barındırdığını iddia etmektedir. Badiou'nun çözüm olarak düşündüğü kavram zayıf devlettir.

Üçlü yapı olarak adlandırılabilir (Badiou bu tabiri kullanmamaktadır) zayıf devlet, siyasi öncü ve kitle örgütlerinden oluşan yapı, parti-devlet modeline bir alternatif olarak düşünülmektedir. Bu çalışmanın temel problemi, üçlü yapının içinde devletin zayıf olması ve salt yönetsel birtakım işlevlere indirgenmiş olmasının 20. Yüzyıldaki proletarya diktatörlüğünün sorunlarını aşmak için yeterli olup olmadığıdır. 20. Yüzyılda bürokratik, baskıcı, iktidarın tek elde toplandığı hantal devlet teoride olduğu gibi sönmüneceği koşulları oluşturmak yerine tam tersi yönde bir seyir izlemiştir. Badiou bu seyrin, neden Marx'ın öngördüğü gibi olmadığını göstermektedir. Öbür taraftan Badiou'nun önerisi Marx ile birebir uyumamaktadır ve Marx'ın yaklaşımına bir alternatif sunmaktadır. Devlet merkezli olarak, bu farklılığın serimlenmesi makalenin temel hedefidir. Bu çalışmadaki tartışma yalnızca Marksist düşüncenin ya da sosyalist ideolojinin tarihiyle ilgili değildir aynı zamanda devletin işlevine dair bir sorgulamayı içermektedir. Yeni Komünizm düşüncesinin pratik-politik yönüne ve olası sonuçlarına odaklanılmaktadır. Badiou'nun proletarya diktatörlüğü ve sosyalizm yerine önerdiği Yeni Komünizmin olanağı sorgulanacaktır.

Marx'ın da özellikle gelecek devletin biçimi, siyasi iktidar yapılanması hakkında fikir belirtmediği söylenebilir. Bunun sebebi oluşacak biçimin; konjonktüre, güç ilişkilerine, kültüre ve genel anlamda koşullara bağlı olacak olmasıdır. Üçlü yapı genel bir çerçeve olarak parti-devlet karşısında doğru bir modeldir fakat nasıl biçimleneceği pratikte belirlenebilir. Badiou'nun düşüncesinin doğru olduğu varsayılsa bile anlattığı şekilde uygulanamayacağı için bir “durum” olarak değil, komünist ideaya ya da hipoteze yaklaştıran bir amaç olarak görmek gerekmektedir. Parti-devlet modeline dayanan proletarya diktatörlüğü ve yerel meclisler ile federasyonlara dayanan anarşizm gibi iki kutup arasında Badiou'nun yeni komünizm düşüncesi, bir sentez gibi görülebilir. Badiou'ya göre siyasi örgütlenmeler devlete mesafeli olmalıdır. Çünkü komünist idea ve aksiyomatik eşitlik devletle ilişkili değildir. Badiou, düşüncesini devleti sınıfın baskı aracı olarak görmenin yanlışlığı üzerine kurmaktadır (2005: 105). Devlet “durum” lehine çokluğu düzenlemektedir. Badiou erken dönem Marksizmin devletin yapısını ve devleti durumun durumu olarak kavrayamadığını söylemektedir. Ancak bu çalışmada çokluk, Bir olarak sayma, boşluk, durumun durumu gibi kavramlara değinilmemektedir. Makalenin amacı filozofun ontolojik fikirleriyle siyaset anlayışının kesişmesini göstermek değildir. Devrime de odaklanılmadığı için *olay* kavramını da ele almamaktadır.

Bunun ötesinde Badiou boş zamana ve şiddete dair Marksizme ilkesel olarak uygun görülebilecek fikirleri savunmaktadır. Fakat belirli bir konjonktürün içindeki politik öznenin, amaç olarak görülmesi gereken bu fikirlere ya da ilkelere göre davranması gerçekçi değildir. Badiou'nun hatası sosyalizm ve komünizm arasındaki ekonomi politik ayrımı göz ardı etmesinden gelmektedir. Sosyalizm dünyanın genelinde hakim olmadan gerçekleşmeyecek amaçları, post-kapitalist bir toplumda gelecekte gerçekleşme potansiyeli olsa bile aşamaları doğru belirlenemeyen bir tasarım olarak düşünüldüğünde, araçları ve yolu gerçekçi olmama tehlikesi barındırmaktadır. Güçlü devletin, kendisini gereksizleştirecek koşulları sağladıkça sönmüneceği fikri daha gerçekçidir. Badiou'nun parti-devlet modeli eleştirisi yerinde bir yaklaşımdır. Parti sınıfı temsil etmemektedir. Bu kavrayış Badiou'nun, Rousseau'nun genel irade fikrinde bulunduğu eşitlik anlayışıyla ilişkilidir. Badiou'ya göre Rousseau eşitliği, genel iradenin içsel nitelendirilmesi, kuralı olarak düşünmektedir (Badiou, 2007: 347). Bu modele alternatif olarak öne sürdüğü üçlü yapıdaki zayıf devlet düşüncesinin ortaya çıkardığı sorunlar sonuç bölümünde gösterilecektir. Sonuç bölümü Badiou'nun düşüncesinin etik ilkeler ya da ahlaki olarak doğru ama politik olarak yetersiz olduğunu göstermektedir. Badiou'nun sorunu tespiti doğru olsa da çözümü yetersizdir. Paris Komünün yenilgisi 20. Yüzyıldaki sosyalizm anlayışı için bir derstir. Badiou'ya göre ikinci sekans bu ders üzerinden şekillenmiştir. Badiou'nun 20. yüzyıl sosyalizm eleştirisine geçmeden önce Badiou'nun eşitlik düşüncesinden bahsetmek gerekmektedir çünkü eşitlik düşüncesi, filozofun komünizm anlayışı ve düşüncelerinin Marx'la olan ilişkisine dair ipuçları vermektedir.

Eşitlik Düşüncesi

Adalet, felsefenin siyasi bir yönelimi olarak hakikati adlandırmak için kullandığı isimdir (Badiou, 2012b, s. 38). İktidar ve kanaatlerin karışımı olan empririk siyasetlerin hakikatle ilişkisi yoktur çıkarla ilişkisi vardır. Hakikatle bağı olan siyasi yönelimler tekilliklerdir. Bunlar çıkarların tikelliğini hesaba katmazlar. Eşitlik içinde görür, siyasi aktörün insana ait kapasiteyle temsil edildiği anlamına gelir. İnsan sadece çıkar değildir düşüncedir. Çıkar zaten her şeyde vardır. İnsanlar düşünürler ve hakikate muktedirler. Siyasi yönelim adil olanı iyi olanı tayin etme yetisindeki eşitlik ilkesi üzerine kurulu olduğu takdirde hakikate temas eder. Felsefeye göre adil ve iyi olan, kolektifin hakikat kapasitesi bağlamında düşünülür (Badiou, 2012b: 39). Eşitlik öznel nesnel bir şeye atıfta bulunmaz. Badiou statü, gelir vs. üzerinden düşünmemektedir. “Saint-Just’a göre kamusal bilinç karşısındaki, Mao’ya göre ise siyasi kitle hareketi karşısındaki eşitlik” (Badiou, 2012b: 39). Badiou için siyasi eşitlik olması gereken değil, şimdi burada olayın içinde olduğu söylenen şeydir. Dolayısıyla eşitlik bir istek veya planlanmış bir hedef değildir ama bir aksiyomdur (2012b: 39).

Badiou’nun eşitlik görüşü Marx’tan ziyade Rousseau’ya yakındır. Badiou’ya göre Rousseau için eşitlikçi olmayan her önerme siyaset dışıdır (Badiou, 2007: 347) Genel iradenin, halkın kendi kendine ait olma ilişkisinin içsel nitelendirilmesi olarak eşitlik, siyasettir. Badiou’nun eşitlik anlayışı Marx’ın eşitlik anlayışından farklılaşmaktadır. Çünkü Marksizm için eşitlik bir aksiyomdan ziyade bir hedeftir. En temelde sınıfların ortadan kalkmasıdır. Bu da sömürünün ortadan kalkmasıyla olanaklıdır. Sömürünün ortadan kalkması üretim ilişkilerinde, toplumsal ilişkilerde ve bütün fikirlerde devrim anlamına gelmektedir. Marksist bir perspektiften genel irade, ortak iyi gibi kavramlar sınıfsal sömürüyü ve baskıyı maskeleyerek için kullanılan kavramlardır (Lotta-Duniya, 2014: 24). Üretim araçlarına sahip olanlar ve emek gücünü satmak zorunda olanlar olarak kapitalist toplum sınıflara bölünmüştür. Şayet artık-değer, üretim ilişkileri vs. hesaba katmadan insanlar eşitlenmeye kalkılırsa bu politik iktisadi (ekonomi politik) gerçekliği yok saymak demektir. Alberto Toscano da benzer bir yorum getirmektedir.

Badiou eşitlik kavramını saflaştırmak ve politikləştirmek, sadece maddi ölçütlere bağımlı olmaktan çıkarmak ister [...] Marksist politika görüşünü dışlama, hükümlerlik ve temsilden oluşan politik-felsefi kavramlar çerçevesiyle sınırlamaktadır [...] neredeyse apaçık bir şekilde, sömürü kavramının herhangi bir çağdaş politikanın mihenk taşı olabileceğini adeta inkar eder (Toscano, 2014: 90).

Eşitlikle birlikte düşünülmesi gereken kavramlardan biri adalettir. Adalet bir devlet programı olamaz. Adalet, eylem halindeki eşitlikçi siyasi yönelimin niteliğidir. Badiou’ya göre adalet tanımlanamaz (Badiou, 2012b: 39). Adalet felsefenin siyasi sekansta bulunan eşitlikçi aksiyomu yakalamaya çalıştığı kelimelerden biridir. Eşitlik ise hedef değil, aksiyomdur. “Evrensel eşitlik erişilecek ya da yaklaşılabilecek nesnel bir hal değil, büsbütün nesnel bir hareketlenmenin rehber ilkesidir” (Hallward, 2003: 44). Eşitlik olması gereken veya ideal bir durumu değil, olanı adlandırır. Devletle bir alakası yoktur. Eşitlik aksiyomunun teorik adı adalet çıkarlardan arınmış olmaktır. Bu bağlamda sosyalist devletlerin çöküşünün olumlu bir boyutu vardır. Bu devletler adaleti, hükümet programı olarak düşünmüşlerdir. Çöküş adaletin; bir devletten değil, içkin bir öznel belirlenimden, kolektif aksiyomdan geçtiğini göstermiştir. Adalet kopuş ve düzensizlik halinde işlerlikte olan ilkeleri adlandırır (Badiou, 2012b: 41). Ancak Badiou’nun atladığı nokta, toplumsal bir program olmadan, kapitalist toplumsal ilişkiler aşılmadan eşitsizliğin aşılması mümkün değildir. Eşitlik için yapılacak her atılım bu toplumsal ilişkiler parçalanmadıkça geri tepecektir.

Badiou’nun eşitlik anlayışının Marksist perspektiften bir başka eleştirisi de eşitliğin aslında aşılması gereken bir değer olduğudur. Marx, *Gotha Programının Eleştirisinde* bu meseleyi ele almıştır (Marx ve Engels, 1979: 20-21). “Herkesten yeteneğine göre herkese çalıştığı kadar” ilkesinin hakim olduğu sosyalizmde (komünist toplumun birinci aşaması) insanlar yetenekleri ve kapasiteleri dolayısıyla farklı olmalarına rağmen, emeklerinin belirli bir standart üzerinden ölçülebilmesine bağlı olan eşit hak, aslında bir eşitsizliktir. Komünist toplumun (herkesten yeteneğine göre, herkese gereksinimine göre) üst aşamasında artık eşitlik kavramına, böyle bir hakka gerek kalmayacaktır ve eşitlik bir anlam taşımayacaktır. Eşitlik kavramı burjuva hukukunun dar ufkunda kaldığının bir göstergesidir. Badiou eşitlik kavramını hak olarak görmediğini söylemektedir fakat Marksist açıdan hak biçimini almayacaksa eşitlik kelimesi bir boş gösterendir. Eşitliğin bir hedef olmadığına Marx ve Badiou uzlaşırlar. Ancak Marx için eşitliği devlet programı olmadan bir aksiyom olarak almak ve çıkarlardan arınmış olarak düşünmek yanlıştır. Eşitlik için proletaryanın sınıf çıkarlarının gerçekleştirildiği proletarya diktatörlüğü gibi

bir geçici devlete ihtiyaç vardır. Badiou'nun düşüncesi ise devlete mesafe koyma üzerine odaklanmaktadır.

Badiou'ya göre iki tür demokrasi vardır. Birincisi devlet biçimi; ikincisi ise miting, yürüyüş, ayaklanmayla, isyanları içeren halk demokrasisi ya da aktif demokrasidir (Badiou, 2013a: 42). Demokrasi norm veya hedef değil bir araçtır. Siyasi hakikati bulmanın yollarından biridir. Hakikat herkes için aynıdır ve olacak olandır (Badiou, 2006a: 41). Hakikatin aynılık olması hakikate sadakat gösteren öznelerin eşitlenmesini getirecektir. Bugün kapitalizm farklılık, öteki etiği üzerinden işlemektedir. Ama farklılıklar zaten 'ortada olan şeylerdir' önemli olan herkes için ortak olan üzerinden 'olması gerekenin' ne olduğunun cevaplanmasıdır. Bu anlayış farklılıkların saldırgan biçimde tasfiyesi demek değildir. Buradaki etik duruş cesaret, feraset ve kayıtsızlık ilkelerine başvurmalıdır. Hakikate sebat etmek ise etikdir. Farklı gruplar ve kişiler sebat içinde farklılıklarını bir kenara bırakarak eşitlik ve aynılık temelinde bir araya gelirler. Hakikat sürecine sadık olan taşıyıcıya özne demektir (Badiou, 2006a: 52). Bu özne bireyleri aşan bir yapıdır. Bu özne anlayışı çıkarların tikelliğini aşmayı, adil ve iyi olanı tayin etme yetisindeki eşitlik ilkesi üzerine kurulu olduğu zaman hakikate temas eder (Badiou, 2012b: 39). "Onların bütün insanlığı temsil ettikleri söylenecektir, çünkü yerleşmiş yoğun toplanmalarında onları hareket ettiren şeyin evrensel bir anlamı vardır. Ve bunu herkes algılar. Neden? Çünkü onlar, kimlikle ilgili kurgusal nesne işlevsiz hatta hükümsüz olduğundan, önem arz edenin kimlik değil kimliksizlik olduğu bir yer inşa etmiştir" (Badiou, 2011c: 150). Yeni bir varoluşun, yani önceden var olmayanın varoluşunun sonuçlarını geliştirecek: anonim olanın varoluşu, halkın salt halkçı biçimde politik varoluşu söz konusudur.

Bu bağlamda komünizm felsefi açıdan biçimsel ile gerçeğin birliğinin öznel varlığıdır. Komünizm, felsefenin biçimsel koşulu demokratik devletten farklı olarak, gerçek bir demokratik siyaset tarafından ayakta tutulduğu bir düşünce alanında ortaya çıkmış bir hipotezdir. Komünizm, kolektif eylemin özgürleştirici amaçlarının felsefenin varoluş koşulu olan düşünme protokollerinden bir biçimde ayrıştırılamaz hale geldiği öznel bir durum olacaktır (2013a: 44). Muhafiz aristokrasiden halk kolektivitesine genişletilmiş olsa da burada Platoncu bir arzu gizlidir. Platon eşitlikçi, ölçülü, erdemli ve komünist hayat sürecek felsefecileri topluma önderlik etmekle görevlendirmiştir (2013a: 45). Badiou'ya göre bu sınırlı bir komünizmdir ve asıl mesele genelleşmiş olanına geçmektir.

Komünizm İdeası ya da Komünist Hipotez

Badiou komünizm ideasının Platon'un "iyi" ideasının modern versiyonu olduğunu söylemektedir (Badiou, 2011a: 12). Doğru hayat ancak bir idea uyarınca yaşanan hayattır. İdeanın işlemesi için gerekli olan üç öge vardır: siyasi, tarihsel ve öznel ögeler (2011a: 13). Siyasi hakikat belirli bir zaman dilimini kapsayan bir sekanstır. Yeni bir hakikatin ortaya çıktığı andır. Kolektif özgürleşme düşüncesi ve pratiğinin var olduğu ve yok olduğu durumdur. Bunlara örnek; 1792-1794 Jakoben terör dönemi, 1927-1949 Çin'de halkın kurtuluş savaşı, 1902-1917 Bolşevizm ve 1965-1968 Büyük Proleter Kültür Devrimidir. Bu hakikat prosedürleri bir özneyi gerektirmektedir. Burada öznenin kastedilen birey değildir. Hakikat son tahlilde evrensel, ebedi ezeli olmasına karşın, hakikatin tarihsel bir boyutu vardır; tarihsel öge de buna gönderme yapmaktadır (2011a: 14). Hakikatin kendinden önceki hakikatler üzerinde geçmişe dönük etkileri vardır. Bütün bunlar hakikatlerin zamansallık ötesi bir mevcudiyetini gerektirir. Yani hem zamansallık vardır hem de hakikatin, zamansallığın ötesinde bir mevcudiyeti vardır. Öznel öge ise insan-hayvan olan bireyin, siyasi prosedürün, sürecin parçası olmaya karar vermesidir (2011a: 15). Bireysel adanmışlık içermesi gerekir. Karar, seçim, irade kavramlarının önem kazanması gerekir. Hakikatin militanı olmak anlamına gelmektedir. Bireyin, öznenin maddi varoluşunun ögelerinden biri haline gelmesidir. Birey militan olarak öznenin oluşumuna girer fakat özne bireyleri aşan bir kolektiftir. Bu, öznenin parçası olma durumu, bireyselleşimin (hayvanlığın) sınırlarının (bencilik, rekabet, fanilik) ötesine geçişin ilanıdır. Buna öznelleşme demektir. Bu bir süreçtir; "bireyin varoluşu ve varoluşun yaşandığı dünya hakikatin durduğu yeri belirleme sürecidir" (Badiou, 2011a: 15). Sadakat kaçınılmaz değildir. Ona katılan kişinin çıkarını taşıyıp taşımadığı karar-verilemez olarak kalır. Sadakattaki sebat bir hayvan-insanın özne oluşunun sürdürülmesi belirsiz kalır (Badiou, 2006a: 73). Bu belirsizlik hakikatler etiğine alan açar. İnsanı hayvandan ayıran bazı sonsuz hakikatlerin oluşumuna girme yeteneğidir. Ancak Kötünün ortaya çıkmasına karşı gelmelidir. Kötü; hakikatin karanlık yüzü olarak taklit (sahte olayın terör saçan takipçisi), ihanet (kendi çıkarı için bir hakikatten vazgeçmek), adlandırılmayanı zorlamak olarak felaket (hakikatin bütüncül gücüne inanmak) olarak üç

biçimde görünür. Bunlara feraset (taklitle kanmamak), cesaret (bir hakikatten vazgeçmemek), itidal (bütünlüğün aşırılığına kapılmamak) değerleriyle karşı çıkmak etik bir tavidir (Badiou, 2006a: 92).

İdea üç temel ögenin soyut toplamıdır. İdeanın tanımı “hakikat prosedürünün tekilliği ile tarihsel temsili arasındaki etkileşimin öznelleştirilmesidir” (Badiou, 2011a: 16). Bireyin tekil siyasi sürece katılmasının tarihsel bir karar olduğunu anlama olasılığıdır. İdea sayesinde birey öznenin parçası olarak tarihin akışına aidiyetini hisseder. “200 yıl boyunca komünizm idea’sı öznelleştirme, siyasi prosedüre yerel manada ait olmak ile insanlığın kolektif kurtuluşuna doğru ilerleyişinin devasa sembolik alanı arasındaki bağlantıyı oluşturuyordu” (Badiou, 2011a: 16).

Badiou’ya göre komünist bir sıfat olamaz. Komünist parti, komünist devlet oksimorondur. Bütünsel kavram olarak *tarih* yoktur. Yani evrensel, ereksel bir tarih yoktur. Hakikatler tarihin anlamını taşımamaktadırlar. İdea gerçek, simgesel, ideolojik olanı birey düzeyinde birleştiren faaliyettir. İdeanın işleyişinin üç yönlü tabiatı, politika-gerçek, tarih-simgesel, ideoloji-hayalidir. Politik olanla yani gerçekle işe başlamak gerekir. İdeanın gerçek statüsüne dair sonu gelmez bir tartışma vardır. Kant’ın düzenleyici ideası mıdır? Devrim sonrası bir devletin planı mıdır? Tehlike ve suç unsurları barındıran bir ütopya mıdır? Tarihteki akla verilen ad mıdır? Böyle bir tartışma sonuca bağlanamaz. İdea, hakikatin oluşundaki bütün kaygan ve muğlak şeyler için sabitleyici tarihsel bir çapadır (Badiou, 2011a: 21). Bu kaygan boyutu kendi gerçeği kabul etmelidir. İdeanın işlevi kendini bireylerin hayatına yansıtma, ancak belli bir olağan dışılık ölçüğünde varolan şeyin içeriğini doldurmaktır. İnsanları devletin çizdiği sınırlar içinde yaşamaya mecbur olmadıklarına ikna etmek. “Son tahlilde hakikate dair militan bir deneyim insanı hakikat bedenine girmeye zorlayacaktır” (Badiou, 2011a: 23). İdeanın içeriğine dair şunları söylemektedir:

Öncelikli olarak sınıf mantığıdır. İlk çağlardan beri bir dizge olarak emeğin egemen sınıfın tahakkümü altında olması kaçınılmaz değildir, aşılabılır. Refah eşitsizliğini ve hatta işbölümünü ortadan kaldıracak bir kolektif örgütlenmenin mümkün ve uygulanabilir olmasıdır. Devasa zenginliklere özel kişilerce el konması ve bunların miras yoluyla devredilmesi ortadan kalkacaktır. Sivil toplumdan ayrı olarak varolan baskıcı bir devlet artık bir mecburiyet olmaktan çıkacaktır: Üreticilerin özgür birlikteliğine dayalı uzun erimli bir yeniden örgütlenme, böyle bir devlet aygıtının sönmülmesini sağlayacaktır (Badiou, 2010: 56).

Badiou idea veya hipotezle genel bir tasavvurlar kümesini tasvir etmektedir. Bu ilkeler her zaman, farklı tarihsel kesitlerde ve farklı şekillerde gerçekleşen modellerdir. Bir eşitlik fikri olarak komünizm devletin ortaya çıkışından beri varlığını sürdürmektedir. Kitle hareketi devlet baskısına başkaldırmaya başladığı andan itibaren hipotezin unsurları veya parçaları belirmeye başlamaktadır. “Hep kısmi kalan gerçek bir siyasi süreç ile bu sürece katılan, hep tekil olan bireyler arasında zorunlu bir dolayımın adıdır komünizm” (Badiou, 2012a: 12). Sadece kısmi, özel çıkar yüzünden değil evrensel değeri olduğu için bu sürece katılan bireyler söz konusudur. Bu anlamda kurucu bir değeri vardır, bu olmasa bireyin bir harekete katılımı sendikal bir yaklaşım olur ama siyasi olamaz. Ama bu bir toplum ideali değildir. Komünizm eylemde bulunan bir siyasetin kendini hem yerel ve kısmi hem de evrenseli hedef seçen bir şey olarak tasavvur edebilmesinin adıdır (Badiou, 2012a: 13). Eylem süreci, bireyi özneye dönüştürür. Lenin’in siyasi bilincin kendiliğinden bilinçle örtüşmemesi dediği durum budur. Bu yüzden Lenin, bilinç sınıfa dışarıdan taşınır demektedir (Lenin, 1990: 35).

Halk isyanları, Spartaküs isyanı, Münzerin köylü isyanı aslında komünist hipotezin pratik örnekleri olarak tanımlanabilir (Badiou, 2010: 56). Ancak Spartaküs isyanında “eşitlikçi” talepler yoktur. Böyle taleplerin olduğu modern bir mittir. Köleler “özgürleşerek” Romalıları köle yapmak, efendilerden intikam almak istemektedirler. Dolayısıyla eşitliği Badiou’nun kullandığı gibi anakronik bir şekilde kullanmak doğru değildir. Sadece kölelerin kendi içlerinde eşitlik arayışı anlamında düşünüldüğünde mantıklıdır. Yine de bu isyanlar, isyan edenler fark etmeseler de hipotezin varlığını gösteren tarihsel olaylar olarak görülebilirler. Badiou’nun komünizm kavramını genel eşitlik ilkesiyle daraltıp komünizm için devrimci siyasi hareketi tarih boyunca kitlesel ayaklanma şeklinde yaşanan genel sınıf mücadelesiyle karıştırdığı da söylenebilir (Lotta vd., 2014: 45).

Modern dönemde komünist hipotezle ilgili kırk yıllık bir kesinti olan iki devasa sekans vardır. İlki hipotezin ortaya çıkışı ikincisi ise gerçekleştirilmesi için yapılan başlangıç hamleleridir. İlk sekans Fransız devriminden Paris Komününe kadar sürer (1792-1871). Mevcut düzenin ayaklanmayla devrilmesinden, kitlesel halk hareketinin iktidarı ele geçirmesine kadar uzanır. Bu devrim toplumun eski biçimlerini kaldırarak yerine eşitler topluluğunu koyacaktır. Yüzyıl boyunca kent halkı, zanaatkarlar, öğrencilerden oluşan kalıbı olmayan halk hareketi işçi sınıfı önderliği altında bir araya gelir. Bu sekans

komünün yenilgisiyle son bulur. Komün halk hareketi, işçi sınıfı önderliği ve silahlı ayaklanmanın birleşiminin yanı sıra bunun sınırlarını da ortaya koyar. Komünarlar ne ulusal ölçekte devrimi kurabilmiş ne de dış destekli karşı-devrim güçlerine karşı onu savunabilmişlerdir. İkinci sekans 1917'den 1976'ya kadar sürer yani Bolşevik Devriminden Çin'deki Büyük Proleter Kültür Devriminin (1966-1976) sonuna kadar. Bu sekansta hakim soru nasıl kazanırız sorusudur. Mülk sahibi sınıfların silahlı reaksiyonuna nasıl karşı koyulacağı ve düşmanların saldırısından korunabilmek için yeni iktidarın nasıl örgütleneceği temel sorundur. 20. Yüzyıl sosyalizmi bu soruna bir cevap olarak düşünülebilir. 19. yüzyılın tahayyül ettiğini, onun hatalarından ders çıkartarak 20. yüzyıl gerçekleştirecektir (Badiou, 2010: 56).

Zafer ve örgütlenme sorununa odaklanmanın en temel sonucu komünist partinin çelik disiplini olmuştur. İkinci sekansın temel vasfı budur. Parti, sorunu ilk sekansın mirasıyla çözmüştür. Devrim ya ayaklanma ya da uzun süreli halk savaşı aracılığıyla Rusya, Çin, Kore, Vietnam ve Küba'da yeni bir düzen kurmayı başarmıştır. Fakat ikinci sekans ilkinin cevaben geliştirilen yöntemlerle çözülemeyen bir sorun yaratmıştır. Öncü parti, güçsüz düşmüş reaksiyoner rejimlerin yıkılması için uygun bir politik araç olabilir. Fakat Marx'ın kastettiği anlamda proletarya diktatörlüğünün, devletsizliğe geçişi düzenlemesi ve devletin sönmelenmesi açısından yanlış bir araçtır (Badiou, 2010: 56). Bu Badiou'nun 20. yüzyıl sosyalizmine yönelttiği temel eleştiridir. Parti-devlet, yeni bir tür otoriteryanizme dönüşmüştür. Bu rejimlerin bazıları eğitim, kamu sağlığı, emeğin kıymetlenmesi ve bazı diğer alanlarda gerçekten büyük mesafeler kat etmişlerdir ve emperyalist güçlerin küstahlığına uluslararası bir sınırlama getirmişlerdir. Fakat devletçi ilkinin, çürük ve uzun vadede verimsiz olduğu ortaya çıkmıştır (Badiou, 2010: 56). Polis baskısı sosyalist devleti içerideki bürokratik ataletten kurtaramamıştır hatta elli yıllık bir zaman zarfında kapitalist hasımları tarafından dayatılan insafsız rekabette galip gelemeyeceği açık bir şekilde görülmüştür. İkinci sekansın son büyük çırpınmaları –en geniş anlamıyla Kültür Devrimi ve Mayıs 1968 ayaklanması, partinin yetersizliğiyle başa çıkmaya çalışan çabalar olarak kavranabilir. Ancak Badiou'ya göre sorun daha temelde olduğu için yani bizzat sosyalizmin kurulma mantığında olduğu için bir işe yaramamıştır. Bu sorun izleyen iki bölümde detaylarıyla ele alınacaktır.

İki sekans arasında komünist hipotezin savunulmadığı bir dönem söz konusudur. 1871-1914 dönemi, emperyalizmin dünya çapındaki zaferine sahne olmuştur. Badiou'ya göre dünya yine benzer bir durumdadır ve komünist hipotezin yeni bir sekansın açılışı muhtemeldir (2010: 56). Fakat bunun ikinci sekansın devamı olmayacağı açıktır. Marksizm, işçi hareketi, kitle demokrasisi, Leninizm, proletaryanın partisi, sosyalist devlet 20. Yüzyılın bütün icatları artık faydalı değildir. Teorik düzeyde üzerine düşünölmeye değer olsalar da pratik siyaset düzeyinde işe yaramaz hale gelmişlerdir. İkinci sekans sona ermiştir ve onu restore etmeye çalışmanın manası yoktur.

Düşmanın tahakkümü altında yeni deneyimlerin sınırlandığı bir aralıkta üçüncü sekansın nasıl olacağını söylemek mümkün değildir. Siyasi hareket ile ideolojik düzey arasında, "Kültür Devrimi" ifadesinde ya da Mayıs 68'deki "zihinsel devrim" nosyonunda ortaya çıktığı gibi yeni bir ilişkiyi içerecektir. "İlk sekanstan edindiğimiz teorik ve tarihsel dersler ile ikinci sekansın ortaya koyduğu zafere ulaşmanın hayati önemini aklımızda tutmaya devam edeceğiz" (Badiou, 2010: 56). Ancak Badiou bazı metinlerinde zafere ulaşmayı da 20. yüzyıl takıntısı olarak görerek mahkûm edecektir. Fakat çözüm ne –Negri ve küreselleşme karşıtlarının inandığı gibi- çokluğun istidadından esinlenen biçimsiz ya da çok-biçimli popüler hareketler ne de bazı Troçkistlerin ve Maoistlerin umduğu gibi yenilenmiş ve demokratikleşmiş kitlesel komünist parti olacaktır. Olumsuz deneyimler ve muğlak derslerden sonra hipotezin başka şekilde ortaya çıkmasını sağlamak, yeni siyasi deneyim biçimleri içinden ortaya çıkmasına el vermektir. "İşimiz karmaşık ve deneyseldir. Hipotezin yöntemlerini geliştirmek değil, varoluş koşullarına odaklanmalıyız. Hipotez ideolojik alana yeniden yerleştirilmelidir" (Badiou, 2010: 57).

Bugün birçok açıdan 20. yüzyıldan ziyade 19. yüzyılın sorunlarına daha yakındır. Devasa yoksulluk bölgeleri, derinleşen eşitsizlik, zenginlik ayının içinde yok olmuş bir siyaset genç insanların nihilizmi, entelijensyanın çoğunun köleliği, birkaç grubun kısıtlanmış ve kuşatılmış deneyselliği komünist hipotezi anlatmaya çalışmaktadır. Söz konusu olan komünist hipotez değil onun varoluş koşullarıdır. Görev, her zaman küresel ve evrensel olan düşünce süreçleri ile her daim yerel ve tekil, fakat aktarılabilir olan siyasi deneyimin birleşimi aracılığıyla komünist hipotezin bilinçteki ve pratikteki varlığını yenilemektir (Badiou, 2012a: 20).

Badiou sınıfı temsil eden parti fikrini bıraksa da, sınıf kavrayışını tamamen bırakmamıştır. Sınıf devleti ve sınıf siyaseti fikirlerini de bırakmıştır. "Sınıflara dair Marksist analiz hala bütünüyle güvenilir bir araçtır [...] mesele, siyasetin sınıflar olarak adlandırılabilir nesnel grupları temsil ettiği fikrinin

ötesine geçme meselesidir” (Badiou, 2006a: 97). Siyasi çatışmaların, çelişkilerin veya başka olguların sınıfların temsili veya yansımaları olarak görülemeyeceğini söylemektedir. Siyaset, sınıfların ilişkilerine ve çatışmalarına nesnel olarak bağlanamaz. Kendisi için sınıf diye bir şey söz konusu değildir dolayısıyla sınıf özne de değildir. Erken dönem çalışmalarında işçi sınıfı nesnedir, ancak partinin öncülüğünde mücadeleye atıldığında proletarya olarak özne olmaktadır. Ancak daha sonra geliştirdiği düşüncede, proletarya durumunun içinde özneleşemez ancak olayla birlikte özneleşebilir (Hallward, 2003: 122). Gorz, Tourine, Laclau, Mouffe, Foucault gibi düşünürlerin sınıfsal bakışı bırakmasına karşıdır. Sermayenin kendi kendisini düzenleyen toplumsal hareketinin idealize edilmemesi gerekir (Badiou, 2012a: 18). Bunun tersi refaha ulaşanların bakış açısıdır. Negri’yi de reddediyor çünkü Negri geç kapitalizmde devrimci bir şey görmek istemektedir. Halbuki bugün “çağdaş kapitalizm klasik kapitalizmin bütün özelliklerine sahiptir” (Badiou, 2011c: 24). Negri’ye göre kapitalizm komünist topluma giden örgütlenmenin yolunu açacaktır. Badiou ise buna karşıdır. Sosyalizme kendiliğinden geçilecek düşüncesi sosyal demokratlarda da vardır. Yeni öznellik üretilmezse geç kapitalizm krizden, savaştan, gerici kimlik tutkularından liberal faşizmden başka bir şey üretmez. Badiou’ya göre bugün durumu değiştirecek dört büyük küme vardır. Bunlar, okullu gençler, halk gençliği, sıradan ücretli emekçiler kitlesi ve Afrikalı, Asyalı, Doğu Avrupalı proleterler (2013a: 27-28). Bu kümeler arasındaki bağlantı yeni bir sekansa kapı aralayabilir. Devlet, sistem, sendikalar, partiler bunların arasındaki bağlantıyı kopartmaktadır. Tek kopmayan bağlantı militan entelektüeller ve yeni proletarya arasındaki bağlantıdır. Yeni Komünizm düşüncesine geçmeden önce Badiou’nun geçmiş deneyimleri ve anlayışları nasıl değerlendirdiğini ele almak gerekmektedir.

Yirminci Yüzyılda ve Klasik Devrimci Anlayışta Komünizm

İkinci sekans, yirminci yüzyılda Ekim Devriminin gerçekleşmesi ve Sovyetler Birliğinin kurulmasıyla başlamıştır. Sovyetler Birliği zamanla ‘Ekime’ karşı bir yapıya dönüşen monoton ve despotik bir devlettir. Badiou partiyi ise mütereddit ve kaba, sert bir siyasetin, küstah yeteneksizliğin yeri olarak görmektedir (Badiou, 2012b: 84). Devlet temsildir, bir durumdur. Sunuş, görünüm, kavramsız çokluk temsil içinde asla bütünüyle kavranamaz. Komünizm sözcüğü devlet olarak düşünüldüğünde; temsilden, partiden, devletten yani Bir’in öldürücü sürgüsü altında kaçınılmaz olarak gasp edilmişinden başka bir şeyi içermemektedir. Devlet ölmüş olabilir ama komünizm bir hipotezdir. Hipotezin içerdikleri felsefi ve ezeli kavramlardır. Zaten diğer ülkelerde ortaya çıkan öznellikler, farklı örgütlenmeler ve anlayışlar sırtlarını SSCB’ye dayamış değildirlere. Ondan kopmuşlardır ve kendi yaratıcılıklarını kullanmışlardır. Komünizmin asıl tarihi öznel –siyasi tarihi onun devletli tarihinden farklıdır (Badiou, 2012b: 95). Badiou’ya göre bugün komünizmin ölümüne değil, komünist siyasetin yokluğunun acı verici sonuçlarına maruz kalınmaktadır.

Klasik devrimci siyaset dışavurumcu diyalektik bir siyasettir (Badiou, 2013a: 73). Siyasi mücadeleler momenttir ve evrensel çelişkilerin dışavurumudur. Parti ve örgüt işçi sınıfını temsil eder. Partiyi de lider yönetir. Büyük bir liderin adı siyasi sürecin bütünlüğünün simgesel yoldan dışı vurumudur. Özel adların iktidar alanıdır. Badiou’nun amacı özel adlar yerine kitlelerin yaratıcılığına dayanan bir siyasi diyalektiktir. Devrimci siyaset, toplumsal çelişkilerin yoğunlaşmasının dışavurumu değildir; kolektif eylemde bulunma ve bunun üzerine düşünmenin yeni yoludur. Siyasi süreç nesnel gerçekliğin dışı vurumu değil, çelişki veya olumsuzlama değil gerçeklikten kopuştur, ayrışmadır. Serveti koruyan siyasete karşı, barışa ve adalete dönük kolektif arzuyu ön plana çıkaran devrimci siyasettir. Dışavurumcu diyalektik yasanın muhafazakarlığı ve arzunun yaratıcı boyutu arasındaki ilişki üzerinde var olur (Badiou, 2013a: 76). Dışavurumcu olmayan diyalektik siyasi hakikat ise bu karşıtlığın ötesinde konumlanır. Yasa ontolojik bir sorundur çünkü yasa neyin belirli ad altında var olduğunu neyin normal, neyin adlandırılmaz, namevcut dolayısıyla pratik bütünlüğün anormal bir parçası olduğunu belirler. Arzu ise yasalar çerçevesinde var olmayan bir şeye duyulan arzudur (Badiou, 2013a: 79). Arzu normallığı aşan saf tekilliğin olumlanmasıdır. Tüm kümeler çıkarsanabilir niteliktedir: yasaların yasası budur. Hakikat alanı çıkarsanabilirlik aksiyomuna bağlı olduğu için yasa hayatı ve düşüncüyü kısıtlayan bir şey değildir. Badiou sınıfın ve partilerin diyalektik şemasından kurtulan modern özgürleşme siyaseti önermektedir. Ancak parti, sınıf diyalektiğini reddedişi klasik Marksist bakış açısından aynı zamanda Badiou’nun sınıfların, sömürüye dayanan üretim ilişkilerinin ve örgütlü şiddetin merkezleşmiş birimi olan burjuva devletinin gerçekliğini doğru değerlendirememesi anlamına gelmektedir (Lotta vd., 2014: 61).

Badiou belirli bir tanımı, adı, sınıflandırma dizgesinde yeri olmayan bir matematiksel nesne bulunabilir mi diye sormaktadır. 1960lar'da Paul Cohen çıkarsanabilir olmayan kümeleri bulmuştur. Bunun için arzunun yasanın alanında kazandığı bir zaferdir demektedir (Badiou, 2013a: 84). Buna türeyimsel (jenerik) kümeler adını vermektedir. Kendini özgürleştiren insanlığa Marx türeyimsel ya da türsel insanlık demiştir. Proletarya, insanlığın kendini olumladığı türeyimsel bir imkandır. Özgürleşme siyasetine dahil olan insanların türsel insanlıkları açığa çıkmaktadır. “Eylem ilkeleri açısından bu politik düzenlemeler herhangi belirli bir çıkarı göz önünde bulundurmaz. Faillerin her biri arasındaki sıkı bir eşitlik temelinde kolektif gücün bir temsilini sağlar” (Badiou, 2006b: 97). Marx türeyimsel insanın oluş halindeki evrenselliğini tanımlar. Ancak Marx'ın bunu erken dönem yapıtlarında geliştirdiğini henüz tarihsel materyalizm anlayışının olgunlaşmadığı bir dönemde söylediğini göz önüne almak gerekir. Sınıf ayrımlarını görmeyen bir türsel insanlık fikri üzerinden Marx'ı düşünemeyiz. Badiou'ya göre proletaryanın işlevi insana bu türeyimsel biçimini kazandırmaktır. Siyasi hakikat tikellik değil türeyimsellik alanında konumlandırılır. Siyasi hakikat bir yasa, zorunluluk ilke değil ama arzu, yaratım veya buluş sorunudur. Çokluğun ve kümelerin evrenselliği belirli tanımlar alanında değil çıkarsanamazlığın alanında aranmalıdır. Siyaset alanı kendini yasa ve çıkarsanabilirlik öbür tarafta arzu ve türeyimsellik olarak sunar (Badiou, 2013a: 85). Ama bu formel bir görüştür. Doğrudan bu ikisinden birini savunduğunu söyleyenler yoktur. Gerçekte bu ikisinin iç içe geçtiği karmaşık bileşimler vardır. Klasik devrimci tasavvur, yasa ile arzu arasındaki kopuk ilişkinin son bulmasını temsil eder (Badiou, 2013a: 86). Faşizmde ise ölüme dönük bir yasa ve arzu vardır. Çıkarsanabilirlik hangi arzularımızın normal olduğunu söylemektedir. Gericilik, arzu ve yasa karşıtlığı değil, normal arzuların diktatörlüğüdür. Siyasi evrensellik her zaman yeni bir tasavvur geliştirmekle, yeni bir toplumsal gerçeklik oluşturmakla özdeşdir (Badiou, 2013a: 88). Yerel düzlemde türeyimsel bir şeyin yaratılmasıdır. Normal arzu fikriyle mücadele eden adı sanı olmayan varlıkları sürekli olumlayan militan bir arzu fikri geliştirilmelidir. Bu varlık, tarihsel varoluşumuzun müşterek parçasıdır. Yeni bir kurgu oluşturulmalıdır. Büyük bir kurgu keşfetmek son kertede siyasi inanca sahip olmaktır. Kurgu olmadan inanç veya siyaset olmaz. Kitleler, taraflar ve sınıflar arasında yeni bir bileşim oluşturulmalıdır (Badiou, 2013a: 91). Lokal düzeyde türeyimsel bir şey keşfedilmelidir. Dışa vurumcu olmayan bir diyalektik olarak siyaset kurulmalıdır. Normal olmayan arzuya dayanan bir şey olmalıdır. Yasa ve arzu diyalektiğinin olağan biçimine indirgenemeyen bir öznellik ortaya konulmalıdır. Bu, sınıf-örgüt-lider özdeşleşmesi anlayışını reddeden bir anlayış olmalıdır.

20. yüzyıl sosyalizmine iktidarın zorla ele geçirilmesi fikri hakimdir. Çünkü 19. yüzyıl işçi ayaklanmalarının ve Paris Komün'ün başarısızlığı meselenin önemini ortaya koymaktadır. 20. Yüzyılda komünist örgütlenme hiyerarşik, askeri disiplinli olmuştur (Badiou, 2012a: 17). Başlıca tahayyülü zafer olan bir tarih anlayışı vardır. Ve bu başarıların hepsi emperyal veya kolonyal savaşlar sırasında elde edilmiştir. Çünkü bu durumlarda devletler güçsüzlükte ve kendilerini bir arada tutan yapılar gevşemektedir.

Bu dönemde kahraman savaşçı, askeri bir figür ve zafer komünist ideolojinin ana motifleridir. Asker figürü 187 yıllık devrimci döneme aitti. Badiou, bu motif artık değişmeli demektedir. Başka bir sembole ihtiyaç vardır. Bunun altında yatan sebep şudur: artık küresel olumsuzlamaya dayanan bir siyaset mümkün değildir. Sosyalizmi kurmak için kullanılan merkeziyetçi ve askeri yöntemlerin değişmesi gerektiğini söylemektedir (Bir, 2023, parag. 36).

Araçlar komünist hipoteze uygun olmadığı için giderek fikir de ortadan kaybolmuştur. Devrim sürecinde komünist hipoteze uygun olsa da giderek militanların memurlara dönüşmesiyle fikir de ortadan kaybolmuştur. Başka deyişle komünist hipotez ya da idea asıl ilkelerini kaybetmiştir. Badiou'ya göre siyasi pratiği iktidar sevdasından kurtarmak gerekir (Badiou, 2012a: 19). Önemli olan öncelik örgütlenme, düşünce özgürlüğü için yeni mekanlar inşa etmektir. Ancak Badiou'nun cevapsız bıraktığı sorun, iktidarı almadan bu mekanların uzun vadede nasıl korunacağıdır. Çünkü devletin böyle otonom alanlara izin vermemesi ve şiddetle bastırarak olması bir yana kapitalizmin kendi ekonomik rasyonalitesi dışında böyle alanların yaşayabilmesi pek mümkün değildir. Yani girdi ve mübadele, rekabet baskısı gibi faktörler yüzünden bu otonom alanların uzun vadede direnmesi mümkün değildir. Badiou'nun düşüncesindeki bu eksiklik politik iktisadı görmezden gelmesinden kaynaklanmaktadır. Çünkü Toscano'ya göre Badiou “Marksizmin politik ekonomi eleştirisine yönelik temel eğilimin bir kenara bırakılmasını özgürleşme politikasında bir yenilenmenin ve bir tür arınmanın fırsatı olarak görür” (Toscano, 2014: 42). Badiou'nun ikinci önerisi, fikir şiddetten uzak olarak kavranmalıdır. Kurulan mekanı savunmak meşrudur. Ancak bu bağlamda şiddet meşrudur. Üçüncüsü, ulusal sınırlamalar en

büyük sorundur ve sahte bir enternasyonalizm üretmiştir. Bazı ülkelerin ulusal hegemonyası gizli den gizliye bu enternasyonalizmin kuyusunu kazmıştır. Dördüncüsü dünyanın farklı yerlerindeki deneyimler başka yer olarak değil tekil öznenin durumunun bir parçasıdır. Özgürleşmiş her yeni siyaset diğer öznelere yakından ilgilendirir. Tek ülkede sosyalizmin Stalinci bir saçmalık olduğunu söylemektedir. Tek ülkede sosyalizm ne ekonomik ne de politik bakımdan mümkündür (Marx ve Engels, 1976: 87). Her ne kadar kahramanlık ve zafer takıntısını bırakmak gerekirse de cesarete önem vermek gerekmektedir. Kendi kaderini tayin etme olarak cesaret erdemdir. “Günümüz dünyasında yolumuzu kaybetmemizi engelleyen en önemli erdem cesarettir” (Badiou, 2010: 58). Doğa vergisi vasıf değil, kendini inşa eden, insanın fiilen inşa edebileceği bir şeydir. İmkansızın içinde kendisini dayanıklı kılarak ortaya koyan bir erdemdir. İmkansızla anlık karşılaşma değildir, bu zaten kahramanlık olur. Kahramanlık erdem değil bir tavidir, imkânsız olanla yüzleşme anıdır. Cesaretin ise hammadde zamandır. İmkânsızın içinde kendini dayanıklı kılmaktır. Arayışı içinde olunan nokta, kişiyi başka bir zaman düzenine bağlayabilen olmalıdır. Egemen düzen tarafından tanımlanmış zamansallık içine hapsolmemek demektir (Badiou, 2010: 58). Cesaret yasa veya arzuya indirgenemez bir özelliğin adıdır. Yaratılacak yeni bir kurgu cesaret işidir. Ancak cesaretin tek başına değil yukarıda anlatılan itidal, sadakat, sebat, feraset, adalet gibi diğer erdem veya değerlerle bir bütün olarak düşünülmesi gerekmektedir. Bu kurgu inanç ve siyaset için gereklidir. Kurgu keşfi adalet ve ümit sorunudur. Bu kurgunun adı yeni komünizmdir.

Yeni Komünizm

Badiou’ya göre komünist hipoteze sağlam bir varoluş kazandırmak şu anki görevdir. Yerel, tekil fakat evrensel olarak aktarılabilen hakikat parçaları deneyimini birleştirerek hipoteze veya ideaya bireyin bilincinde yeniden hayat verilebilir ve bu üçüncü sekansa önderlik edilebilir (Badiou, 2011a: 27). Son otuz yılda farklı denemeler olmuştur. Polonya 80-81 dayanışma hareketi, İran devriminin ilk ayağı, Fransa’daki *Organisation Politique*, Meksikadaki Zapatista hareketi, Nepaldeki Maoistler... Badiou’ya göre komünizm ya eskidir ya da yenidir. Komünizmde toplum, devlet ve polis olmadan örgütlenilebilir. Bu örgütlenme halkın ortaklaşmasıyla sağlanabilir. İnsanlar pasif katılımcı olarak değil, her nevi ihtiyacın sağlanmasına katkıda bulunanlar olarak, özgür örgütlenme, özgür ortaklaşma temelinde bir araya gelmelidir. Örneğin “*Occupy*” hareketlerinde de karar süreçlerine hükmeden bir otorite yoktur. Bu komünizmin temel fikridir. Komünizm tanımı gereği devletsiz olmak zorundadır. İnsanlık müşterek hayatı yüksek bir anlayışla düzenleyebilir (Badiou, 2013c: 62). Ancak geçtiğimiz yüzyılda komünizm paradoksal olarak devlet türünün adı olmuştur. Özgür ortaklaşma olamamıştır.

Yeni komünizm, komünizm fikriyle tarihsel süreç arasında yeni bir ilişki kurulması demektir. Devlete dönüş söz konusu olamaz. Yeni bir devlet formunda ortaya çıkamaz. Komünizmin siyasal süreçleriyle iktidar meselesini aydınlatan bir önermede bulunmak gerekiyor (Badiou, 2013c: 63). Bu veçheler için farklı örgütlenmelere, düzenlemelere ihtiyaç vardır. 20. yüzyılda sorun partinin devrime, kitle hareketine yön vermesi sonra da devlet haline gelmesiyle çözülmüştür. Ortaya parti-devlet çıkmıştır. Parti devletten tamamen farklı bir model yaratılmalıdır. Badiou Bolşevik İhtilalinde Sovyetler³, Çin Devrim’inde kurtarılmış bölgeleri özgürlük anı, devlete mesafe konan an olarak görmektedir (2006b: 150). Ancak Badiou’nun atladığı nokta, bu kurumlar iktidar kurumları oldukları gibi aynı zamanda siyasal iktidarı hedefleyen kurumlardır. Hem Sovyetler hem de kızıl üsler ikili iktidar durumudur ancak bu şekilde devam etmek için değil, siyasal iktidarı tamamen ele geçirmek için var olan kurumlar ya da yapılarıdır. Devlete mesafeli şekilde varolmak gibi bir amaçları yoktur. Çin Devriminde kuruluşundan itibaren bu “üs alanları, her şeye karşın, devrimin stratejik görevlerinin araçlarıydı [...] Lenin için de Sovyetler iktidarı ele geçirmenin temel araçlarıydı [...] Sovyet ya da Sovyetler ağı toplumun tam anlamıyla devrimci dönüşümüne öncülük etmek için yeterli ideolojik ve politik birliğe, tutarlılığa ve güce sahip değildi” (Lotta vd., 2014: 165-66). Devrimci bir düşüncede konseyler, komünler, komiteler yeni iktidarın nüveleri olabilirler ama devlet ele geçirilmeden, daha önce bahsedildiği gibi politik ve ekonomik gerekçelerden dolayı uzun süreli devam ettirilemezler.

Badiou’ya göre komünizmin, bağımsız kolektif örgütlenmeyle ve kitlesel eylemlilikle kurulması gerekmektedir. “Aslolan siyasal özgürlüktür” (Badiou, 2013c: 62). Temel mesele siyasal örgütlenme özgürlüğüdür. Kitlesel hareketlerde nelerin nasıl yaratıldığına keşfedildiğine örgütlendiğine dikkat edilmesi gerekmektedir. Çünkü üçüncü sekansta ortaya çıkacak komünizm bunlardan ilham alacaktır.

³ Rusça’da Konsey anlamına gelmektedir. İşçi, köylü ve asker konseyleri.

Komünizm kitlesel hareketlerle, eylemliliklerle hayat bulmalıdır. Bağımsız siyasal örgütlenmeyle iktidar arasında yeni bir diyalektik ilişki yaratılmalıdır. Devletle özdeş olmayan siyasal örgütlenmeler yaratılmalıdır. Yeni komünizm kitlesel kabul gören, benimsenen komünizm olmalıdır (Badiou, 2013c: 63). Bağımsız siyasal örgütlenmeler ve onların kitlesel eylemlilikleri komünizm fikrinin somut olarak gerçekleşmesidir. Devletin tek bir “fikri” vardır: kendini devam ettirmektir. İyi devlet diye bir şey yoktur. Dolayısıyla devlet asla güçlü olmamalıdır. Olması gereken zayıf devlettir. Geçen yüzyıl sosyalizminde tam tersiydi. Güçlü devlet kendisinden bağımsız bir şey istememektedir. Yeni komünizm bir düalite yaratmalıdır (Badiou, 2013c: 63). İkili bir yapı üzerine kurulmalı, üniter veya monist değil. Bir yanda işlevi kamu hizmetlerini vb. düzenlemek olan zayıf ve sürekli zayıf tutulan bir devlet, diğer yanda bağımsız, kitlesel örgütlenme; kararları alan ve bunların devlet eliyle uygulanmasını sağlayan yapı. Badiou’ya göre tarihsel dinamik böyle bir düalitenin daha mantıklı olduğunu göstermiştir. Fakat görüşü zamanla bir revizyon geçirmiştir.

2018 yılında verdiği bir röportajda ise Mao’nun bir erken dönem çalışmasından yola çıkarak siyasal diyalektiğin üç öge içermesi gerektiğini söylemektedir (Alain Badiou, 28 Ağustos 2018). Meclisler ve konseylerle kitle hareketlerine destek olan halk örgütlenmeleri; komünist projeyi dogma olarak değil, gelecek vizyonu olarak üstlenmiş bir siyasal örgüt ve uzun bir süreliğine devlet. Siyasal örgüt parti olmamalı, devlet de bir parti-devleti olmamalıdır. Halk hareketi, meclis ve siyasal örgüt devlete itaat etmeden, onu komünist topluma gitmeye vesile olan şeyleri teşvik için zorlamalıdır. Çözülmesi gereken sorun budur, yani üçlü karar alma mekanizması nasıl korunacaktır. 2016 yılında verdiği bir röportajda yine bu üçlü yapıdan bahsetmektedir (Alain Badiou, 23 Mayıs 2016). Öncelikle kitle hareketi sürekli canlılığını korumalı, gerekirse silahlanmalı kendi içinde sol örgütlenme yaratılmalıdır. Ancak devleti yönetmenin bir yolu bulunmalı ve kitle hareketi ve devlet arasında bir örgütlenme olmalıdır. Bu örgütlenme hem kitle hareketine bağlı hem de devletin üstünde belirli bir güce sahip olmalıdır.

Komünizm evrensel bir vizyon önermiştir. Kimlikleri aşar ama onları görmezden gelmez. Sahici bir komünizm fikrinin gerçekleşmesinin şartı birbirlerinden çok farklı insanların fikri haline gelmesidir. 20. yüzyılda komünizm eşitlik demektir ama eşitlik farkların ortadan kalkması demek anlamına gelmiştir. Eşitlik farkların ortadan kalkması değildir. Hiyerarşik farkların kalkması demektir. Baskıcı olanları kaldırmaktır. Komünizm birçok yeni farklılığın fikridir. Şimdikinden fazla yeni farkların yaratılmasıdır. Kapitalizm her şeyi tek biçimli hale getirir. Komünizm yeni biçimler, farklılıklar yaratmak demektir. Yeni komünizmin anahtar kavramları farklılık ve yeniliktir (Badiou, 2013c: 63). Komünizmin temelinde yeniyi tahayyül etmek vardır. Mevcut realiteden farklı bir realitenin olduğu fikridir. Kapitalizm için yeni, bir biçimdir eskiyi yeni biçimlerde tekrar ortaya sürer. Yeni bütünüyle eskisinden farklı olmalıdır. Badiou’nun kurucusu olduğu örgüt, parti anlayışını reddetmektedir ki bu Leninizm’i reddetmektir. Sınıfı temsil eden bir parti olmadan Leninizm düşünülemez. “Partinin gereğini ve disiplinin gereğini yadsımak [...] proletaryayı burjuvazinin yararına silahsızlandırmaya eşittir” (Lenin, 1977: 31). Badiou’ya göre Leninizm miadını doldurmuştur (2011b: 62). Ama bu örgütsüzlük değildir. Tekil talimatlar veren bir örgüt gerekmektedir. Örgüt disiplini değil, düşünce disiplindir. Sınıflara dair Marksist analiz güvenilir olsa da, kendini sınıfın temsili olarak sunan siyasal inisiyatif geçersizdir. Böyle bir nesnel temsil söz konusu değildir. Merkezi nesnesi parti ve temel politik kavramı proletarya olan dönem Kültür Devrimiyle birlikte kapanmıştır (Badiou, 2013b: 72). Kültür Devriminin ortaya çıkardığı şey parti-devlet biçiminde kurulan bir sosyalizmde politik bir yenilik olanaksızdır (Badiou, 2011b: 91). Sınıfı temsil etmeyen parti fikri, Ortodoks Marksizm’in kabul edemeyeceği bir şeydir.

Bir diğer nokta, klasik Marksist düşünce, sosyalist inşa sürecinden sonra zaten devlet sönmüneceği için devleti tamamen ele geçirmeyi hedeflemektedir. Badiou’ya göre ise artık devlet bir şeyler talep etme, bir dizi talimat önerme, formüle etme meselesidir. Bu anlayış “devlete katılıyor demek değil ama devleti kendi siyasal alanımız içine dahil ediyoruz” anlamına gelmektedir (Badiou, 2006a: 98). Bu parlamentarizme katılmak demek değildir. Çünkü katılınca demokrasinin öznel yasasından kaçamayacaktır, Marks’ın dediği gibi demokrasi sermayenin yetkili temsilcisidir. Bu aslında tam da kapitalizmin kendi rasyonelitesinden çıkılamayacağını gösterdiği için önemlidir. Demokratik sosyalist olduğunu iddia eden partilere baktığımızda sosyalist olmayan partilerden farklı bir şey yapamamışlardır. Parlamentarizmin ötesinde kapitalizmin doğası bunu zorunlu kılmaktadır. Badiou’nun savunduğu şey, partileri belirli bir kararı almaya zorlayacak koşulları yaratmaktır (2006a: 99).

Badiou’nun bu düşünceleri Marksizm açısından değerlendirildiğinde burjuva ideolojik ve siyasal olarak “burjuva dünyasının” içinde olduğu eleştirileri yapılmaktadır (Lotta vd., 2014: 153). Bu düalite, sivil toplum-devlet ayrımı sosyalizme değil liberalizme aittir. “İktidarı almadan” toplumu değiştirmek

Marksizmden koptuğu temel noktadır. Bu tahakkümsüz bir politika konseptidir (Toscano, 2014: 16). Badiou'nun yeni komünizm tasarımı bakıldığında anarko-komünizme yaklaştığı söylenebilir. Anarşizmin eleştirilerinden etkilenen ama devlete tamamen karşı olmayan bir düşüncüyü savunmaktadır. "Komünizmin anarşist tahayyülle denetlenmesi bir ihtiyaçtır. Anarşizm iktidarın bütün biçimlerine kuşkuyla yaklaşır. Komünizmin ise siyasal olayın sonuçlarını kolektif beraberlik adına örgütlemeye yönelik çok önemli fikirler vardır. İkisi arasındaki gerilim önemlidir" (Badiou, 2013c: 64). Devletin anarşizmdeki gibi devrim sonrası hemen ortadan kalkmasını değil zayıf tutulmasını savunmaktadır. *Tarihin Uyanışı* kitabında bir tür halkçı diktatörlük dediği yapıdan bahsetmektedir.

Eşitlikçi ve doğrudan hareketin demokrasisi sermayenin iktidarına dayanan eşitsizlikçi ve temsili "demokrasi"ye kesinlikle karşıttır, aynı şekilde halk hareketi tarafından uygulanan "diktatörlük" de ayrı ve baskıcı devletin biçimleri olarak diktatörlüğün kökten biçimde karşısında yer alır. "Halkçı diktatörlük" ile, tam da doğruluğu meşruluğunu ancak kendisinden almasından kaynaklandığı için meşru olan bir otoriteyi ifade ediyoruz: (temsili bir otoritede olduğu gibi) kimse kimseyi vekil tayin etmez, (diktatörlüğe dayalı bir devlette olduğu gibi) hiç kimse, kendi dediğinin herkesin dediği haline gelmesi için bir propaganda ya da polise ihtiyaç duymaz, zira onun söylediği durum dahilinde doğru olan (şeydir) orada olanlar sadece insanlardır; ve orada olanlar ve kuşkusuz bir azınlık teşkil edenler, (orada olmayan insanların oluşturduğu ezici çoğunluk da dahil) ülkelerinin yazgısının kendileri olduğunu ilan etmek için gerekli otoriteye sahiptir. "Kitle demokrasisi" dışında kalan herkese kendi kararlarını sanki bunlar genel bir istencin kararlarıymış gibi dayatır (Badiou, 2011c: 100).

Fakat bu süreç olayın içinde olanaklı olmakla birlikte sürdürülebilir değildir. Badiou'nun dediği gibi devlet belirli bir kimliksel nesne yaratmak zorundadır. Zayıf olsa da bunu yapacaktır. Olayın kendisi devletsiz olabilir, yeni örgütlenme biçimleri de çıkarılabilir ama Olay anındaki kimliksiz anonim halkın, halkçı varoluşu sürdürülebilir değildir. Kimliklendirme yapılacaktır. Çünkü düşmanlar olacaktır ve zayıf devlet anlayışı bu noktada yetersiz kalmaktadır. Çünkü zayıf devlet farklı sorunlarla karşılaştığında zayıflık ona bir avantaj sağlamayacaktır. Bu sorunların ilki içerdeki gerici ve karşı-devrimci güçlerin saldırıdır. İkincisi dış baskılar özellikle emperyalist güçlerin askeri kuşatma ve saldırıları ya da ekonomik baskı ve ambargolarıdır. Üçüncüsü ise hem içerde hem dışarıda gerçekleşecek olan ideolojik dezenformasyondur. Zayıf devlet fikri, bu faktörler karşısında komünist siyaseti güçsüz bırakma tehlikesi içermektedir. Zayıf devletin, yani öncü siyasi yapıların iktidarı ele geçirip yeni bir devlet inşa etmediği devletin, bütün bu sayılanlarla baş etmekte ciddi sıkıntılar yaşayacağı ortadadır. İşin gerçeği iktidarın alınması sorunu devrimin önemli bir parçasıdır. Sadece buna indirgenmesi elbette devletin, devrimin karşılaşılabilecek bütün sorunları çözecek bir baskı aygıtı olarak görülmesi gibi bir yanıla götürür. Ancak devlet aygıtı ele geçirilmeden Badiou'nun dediği gibi siyasi örgütün buyruk vermesi veya kitle-halk örgütlerinin gücünden veya etkinliğinden söz etmek gerçekçi değildir. Badiou için devlet değişemez sadece el değiştirebilir (Badiou, 2007: 110). Ancak yanılmaktadır çünkü devlet sınıf çıkarlarının, çatışmalarının dışında biçimsel varlığı olan bir yapı değildir. Esas mesele devletin kim için, ne için olduğu ve iktidarın nasıl işlediğidir. Sosyalist devletler bürokratik otoriter yapılara dönüşmüş ve devletin diyalektik sönmüşlüğü için gerekli koşulları oluşturamamıştır. Yeniden kapitalizmi restore etmişlerdir. Emperyalizm ve kapitalizm baskın olduğu sürece devletin sönmüşlüğü zaten mümkün değildir. Ancak Badiou'nun düşüncesinde önemli olan yan proletarya diktatörlüğü kurumlarına dair yani devletten bağımsız örgütlenmeler dediği yapılara dair geliştirdiği görüşlerdir. Farklı düzeylerde tabanda iktidar dağıtılmalı ve bunun için farklı kurumlar geliştirilmelidir. Bu kurumlar hem kitlelerin katılımını sağlamalı hem de öncü ve kitlelerin inisiyatifini dengelemelidirler. Aksi halde devlet tıkanmakta ve halkı boğmaktadır. Üstüne üstlük komünizmin tam tersi istikamete gitmektedir. Bunun ötesinde komünizmin tarihindeki temel sorunlardan biri olarak terör ve şiddet meselesini ele almak gerekmektedir.

Komünizm ve Terör Sorunu

Komünizm kavramının tarihsel bir yük olarak taşıdığı en büyük sorunlardan biri terördür. Badiou'nun asıl meselesi bir propaganda olarak kullanılan komünizmin zorunlu olarak terör ürettiği düşüncesini reddetmektir (Badiou, 2015: 11). Fransız Devriminde de Jakoben terörü iç fikir ayrılıklarından değil; kriz, savaş ve iç savaştan kaynaklanmıştır. Muhafız görüşlerin yok edilmesi gerekmeyen bir karar alma protokolü bulunabilir. Bireyler çokluğu hakikat sürecine dahil olursa, sürecin inşası üretimi yapacak ve kendisi değişken olan kolektif sorgulayıcı figürün inşasını da beraberinde getirecektir. İki değerli bir mantık yaratmak zorunlu değildir. Başarısızlık devrimler kendi geleceklerini kendi dinamik

siyasetleriyle belirleyemedikleri, kendileri adına konuşamadıkları anlarda kaçınılmaz görünmektedir. Politika bir inşa sürecidir. Özgürleşme siyasetinin baş düşmanı kurulu düzenin yönettiği şiddet değildir, nihilizmin içselleşmesi ve ona eşlik eden gaddarlıktır. Badiou'nun son dönemde geliştirdiği “nokta” kavramı, sekansa yön veren karar verme momentidir. Başarısızlıklar yanlış noktaya nişan alınmasından kaynaklanmaktadır (Badiou, 2011b: 35). Başarısızlıklar nokta içinde tespit edilebilir. Seçimin yıkıcı sonuçlar doğurduğu noktayı saptamak bulmak yeniden inşa etmek gereklidir. Üç tür başarısızlık vardır (Badiou, 2011b). Birincisi karşı devrimci güçler tarafından mağlubiyet (Paris Komünü), ikincisi geniş kitle hareketinin sönmülmesi (68 Mayıs'ı), üçüncüsü sosyalizmi özgür katılım temelinde düzenleme ve dönüştürmede başarısızlık (Kültür Devrimi).

Şiddet yanlış kullanıldığında bir hatadır. Dört şiddet türü vardır (Badiou, 2015: 12). Birincisi, komünizm fikri devrimle birlikte düşünülmüştür. Devrim kolektif şiddettir, sömürenlerin aygıtlarına yönelik meşru şiddet ve iktidarı almak gibi düşünülür. İkincisi, karşı devrime karşı şiddettir. Üçüncüsü, bütün toplumu kökten dönüştürmek için uygulanan zorlama olarak şiddettir (Tarım alanlarının ortaklaştırılması, hızlı ve merkezi endüstrileşme, obskürantizme karşı mücadele vb.). Dördüncüsü ise iki hayat tarzı (proleter ve burjuva hayat tarzları) arasında görülen ve partinin içine yansımış olan, bir tarafı tasfiye etme olarak şiddet. Badiou bunları; devrimci (iktidarı ele geçirme), diktatoryal (eski rejimin kalıntılarını temizleme), dönüştürücü (yeni toplumsal ilişkileri ortaya çıkarma), siyasi şiddet (parti ve devlet içindeki çatışmalar) olarak adlandırmaktadır.

Devrimci motif ne geleneksel tikelliğe kendini bağlamalı ne de tikelliklerin yok edilmesini savunmalıdır. İlki zaten sağcılaşma demektir. İkincisi ise Hegel'in *Tinin Fenomenolojisi* kitabında açıkladığı terördür (Hegel, 2004: 359). Genel irade tüm tikel iradeleri yok eder, bu Hegel'e göre mutlak ve soyut özgürlüktür. Halbuki Badiou'ya göre “politika eşitliğin hüküm sürdüğü, herkes için yaşanabilir o ortak alana ışık tutar” (Badiou, 2011b: 21). Burada şu sorun akla gelmektedir; gerici güçler (faşist ve karşı devrimci bütün güçler) mağlup edilmeden komünizme geçmek mümkün müdür? Yani saydığı dört şiddet türü arasında üçüncü ve dördüncü şiddet türlerini uygulamak yanlıştır. Yirminci yüzyıl sosyalizmindeki hataları tekrarlamamak adına bunlara başvurmak gerekmektedir. Ancak ilk ikisi şayet sosyal ve politik bir dönüşüm (kapitalizmin ötesine geçmek) isteniyorsa kaçınılmazdır. Dolayısıyla hepsi Badiou'nun dediği gibi hatalı olarak görülemez daha doğrusu a priori olarak koşullar ele alınmadan yanlış olarak görülemez. Aksi halde Paris Komünü örneğinde olduğu gibi yeni sistemi yerleştiremeden yok olmak kaçınılmazdır. *Fransa'da İç Savaş* kitabı bu konuda yeterince bilgi vermektedir (Marx, 2011).

Badiou'ya ya göre üçüncü sekansta şunlar kabul edilmeli; kapitalizm barbarlığına karşı komünist fikrin mutlak zorunluluğu, bu fikri devlette cisimleştirmeye çalışmanın tartışmasız terör üreteceği, terörün koşullarda yatan kökenleri ve komünist fikrin tam da bu terör antagonizmasının kökten kısıtlanmasına yönelik bir siyasi kullanımının olanaklılığı (Badiou, 2015: 16). Terörü esasen isyan veya savaşın devlet yoluyla devam ettirilmesi olarak görmektedir. Oysaki komünist hipotezin yol gösterici ilkesi düşmanı yok etmek değil, çelişkilerin olumlu şekilde çözülmesidir, yeni bir kolektif biçimlenimin siyasi inşasıdır. Emperyalist müdahaleler, katliamlar, iç savaş koşullarında sosyalist rejimler metanetli kadro eksikliğinden, üstben (süperego) buyruğundan ve kronik endişeden oluşan bir siyasi öznelik yaratmıştır (Badiou, 2015: 17). Liderler belirsizlik, cehalet, ihanet korkusunun belirleyici olduğu bir iklimde kararlar almıştır. Her çelişki, antagonistik ve ölümcül derecede iç çelişki gibi görülmüştür. Burada Badiou, Mao'nun halkın kendi içindeki çelişkilerle, halkın düşmanla arasındaki çelişkilerin ayrılması gerektiğine dair tespitini tekrar etmektedir. Çünkü Mao'ya göre halk ve düşman arasındaki çelişkiler uzlaşmaz çelişkiler ancak halkın kendi içindeki çelişkiler uzlaşmaz çelişkiler değildir (Mao, 2008: 156). İç savaşta kendinden olmayanı öldürme, galibiyete şaşırın sosyalist devlette yerleşik hale gelmiştir ve devletin temellerinden birini oluşturmuştur. Badiou'nun terörle ilgili tespitleri doğru olmakla birlikte önerdiği şey öz savunma olarak şiddet uzun vadede kazanımları korumak için yeterli olmayabilir yani devlet iktidarı alınmadan ya da devlet olmasa da devlete eş güçte yeni iktidar biçimleri üretmeden kazanımlarını savunmak zordur hatta imkansızdır. Bu Paris Komünü, Münih (Bavyera) Sovyet Cumhuriyeti, İspanya İç Savaşı gibi olaylarda görülmektedir. Badiou'nun savunduğu model belki ancak toplumun büyük çoğunluğunun komünist dönüşüme destek vermeye başlamasından sonra uygulanabilir. Badiou'nun temel iddiası komünizm fikri ve terör arasında zorunlu bir bağ olmamasıdır. Burada mesele zamandır Sovyet devleti her sorunu acil radikal kararlarla bertaraf etmeyi istemiştir. Çin de ise uzun vadeli eğilimler önemli olmuştur. Uzun vadede antagonizmaların üzerinden gelmek halk içindeki çelişkilerin doğru çözülmesidir ki bu da demokrasidir. Her siyasi sorun ortak olarak tanımlanmış

yönelim birliği sorunudur. Tahakküm yerine uzun vadede kuvvetlerin muhafazası önemsenmelidir. Terör fikre karşıdır, sorunu örtbas eder kolektif ilişkiyi yok edecek şekilde zorlar ve içerden ihaneti yeniden üretir. O zaman mesele sorunların formülasyonu ve çözümüne olabildiğince zaman verme becerisine bağlıdır. Fikir tahakkümün ve aciliyetlerin yerleşik zamanıyla yarışmamalıdır. Komünizm fikri kapitalizmin rakibi değildir (Badiou, 2015: 21). Halkın arasındaki çelişkilerin doğru biçimde ele alınması zamana özgü bir yavaşlık gerektirir. Bu yavaşlık demokrasinin parçasıdır. Yeni komünizmin çalışma süresi, artı değerın üretilmesiyle ilgili çalışma süresiyle aynı şekilde ölçülemez. Komünizmin zamanı sermayenin zamanı değildir. Terör düşmandan etkilenmekten ve düşmanla mimetik rekabete girmekten kaynaklanır. İsyân ve savaş müşterek düzen inşa etmenin koşullarını birbirine karıştırır. Olay ile durumun devlette kaynaşmasıdır. Öbür taraftan kapitalizmle rekabet fikrin terk edilmesine yol açar. Terör vazgeçiş olup çıkar çünkü gücü muhafaza etmeye yönelik değildir. Terörün bir diğer sorunu da, devletin insanları, müzakereleri uygulamaya geçirirken politize etmemiş olmasıdır. Yeni komünizmde artık söz konusu olan devrimin aciliyeti değil, mevcut olan her şeyin yeni bir uzama göre eğilip bükülmesi, yeni boyutlar kazanmasıdır. Komünizmin “mekanlarının hem de zamanının mutlak bağımsızlığını bulacağız” (Badiou, 2015: 22). Bu terörün hem sebebi hem de bedeli olan komünist fikirdeki eksikliklerdir.

SONUÇ

Badiou'nun parti-devlet modeli yerine önerdiği siyasal iktidar biçimi (üçlü yapı) sosyalizmin 20. yüzyıldaki yanlışlarından çıkartılmış gerçekçi eleştiriler üzerine inşa edilmiş düşüncelerdir. Ancak söz konusu yapının nasıl kurulacağı asıl sorunu oluşturmaktadır. Giriş bölümünde belirtildiği gibi Marx'ın da özellikle bu konuda detaylı fikir belirtmediği söylenebilir. Bunun sebebi detayların konjonktüre, güç ilişkilerine, kültüre ve genel anlamda koşullara bağlı olmasıdır. Fakat nasıl sorusuna cevap verilemediği gibi olması gerekene (üçlü yapıya) dair şöyle bir genel çıkarım yapılabilir. Belirli etik ilkeler bağlamında Badiou'nun eleştirileri doğrudur ama politik olarak yetersizdir (örneğin sorunların çözümünde hemen şiddete başvurmamak veya hakikatin savunulması konusundaki itidal gibi etik anlayış hakkaniyetlidir). Bu durum etik ilkeler ve politikanın yapısı arasındaki farklılıktan kaynaklanmaktadır. Bu ikisi tamamen ayrılamaz. Çünkü ikisi de doğru ve iyi yaşamın ne olduğu sorularına cevap vermektedir. Politika normatif etik ilkeleri göz önüne almak zorundadır. Çünkü almadığı taktirde kendi hedeflediği ve uygulamak istediği ilkelerden kopacaktır. Bu ilkeler zafer takıntısıyla kendi halkı üzerinde baskıcı otoriter bir devlete dönüşmemek, farklı inisiyatif kanallarının önünün tıkanmaması, halk içindeki bazı çelişkilerin çözümünün zamana bırakılması gibi metinde anlatılan pek çok önemli noktadır. Fakat politika belirli bir zaman ve mekandaki güç ilişkileri ve pratik gerekliliklerle ilişkilidir. Dolayısıyla politik özne (siyasi örgüt) normatif ilkeleri amaç olarak görebilir ama konjonktür içinde her zaman ona uygun davranamaz.

Bazı kazanımları sağlamak veya çelişkilerin çözülmesini zamana bırakmak kapitalizmle mücadele etmeden farklı bir zamana dayanmak ilkesel olarak doğrudur. Çünkü komünizmin amacı zaten boş zamanı genişletmek ve genel olarak sermayenin zamanını değiştirebilmektir. Ancak bunlar sosyalizm, dünyanın genelinde gerçekleşmeden mümkün değildir (Marx ve Engels, 1976: 86). Komünizm fikriyle, hipoteziyle şiddet arasında zorunlu bir bağıntı olmadığını, parti-devlet terörü olarak görünen komünist fikrin aslında koşullardan dolayı böyle olduğunu günümüz koşullarına uyarlandığında bundan kurtulabileceğini söylemektedir. Şiddetle, baskıyla ilişkilenen düşmanla (kapitalist devletlerle) rekabete girmenin sonucu olduğunu Badiou görmektedir fakat bu belirli bir noktaya kadar kaçınılmazdır, günümüz koşullarıyla bir ilgisi yoktur. Dönüşümün gerçekleşmesini istemeyen genel olarak karşı devrimci olarak adlandırılacak büyük güçler vardır. Bu gerçekliğe örnek olarak; Paris Komünü, 1918 Alman Devrimi veya başka Sovyet Cumhuriyetlerinin sonu hatta seçimle iktidara gelen Allende'nin ve yönetiminin darbeye yok edilmesi gösterilebilir. Şiddet siyasetin kendisiyle zorunlu olarak bağlantılıdır (Marx, 2017: 719). Badiou; komünist idea, fikir ya da hipotez haklı olduğu için zaten şiddete ihtiyaç yoktur eninde sonunda haklılık anlaşılacaktır gibi bir noktaya varmaktadır. Fakat bu ütopyik bir beklentidir.

Parti ve devletin ayrılması zayıf devlet demek değildir. Sürekli zayıf olan devlet gerçekçi değildir. Onun yerine klasik Marksist tasarımdaki önce devrimin bazı görevlerini yerine getiren güçlü bir devletin giderek sönümlenmesi fikri daha gerçekçi ve olanaklıdır. Ancak bu da sosyalizmin tamamlanmasının dünya genelinde olanaklı olmasıyla ilgilidir. Çünkü düşman devletlerin olduğu bir durumda zayıf devlet işe yaramaz. Sorun, devletin zayıf olması değil devletin hangi kurumlar veya aygıtlara sahip olduğu ve

nasıl bir yapısı olduğudur. Çünkü zayıf devlet olduğu zaman belirli işlevleri yerine getirecek diğer yapıların örneğin konseylerin veya komünlerin yeterli olup olmadığı her zaman şüphelidir. Devlet bunların bütünlüğünü anlatmaktadır. “Asıl görev, Devlet’ten uzaklaşıp ona bir mesafe almak yerine, Devlet’in devletçi olmayan bir biçimde işlemlerini sağlamak olmalıdır” (Zizek, 2011: 249). Zizek’in belirttiği gibi işçi devleti bir oksimorondur. “Proletarya diktatörlüğü ancak devletin kendisinin yeni popüler katılım biçimlerine dayanarak kökten dönüşmesi halinde etkili bir biçimde söz konusu olabilir” (Zizek, 2011: 250). Devletin boğucu hale gelmesini engellemek zayıf devlet demek değildir. Devleti faydalı olduğu alanlarda tutmak gerekir. Devletin, müdahalesinin zarar verdiği durumlarda ise olmaması gerekir. Örneğin üretim araçlarının toplumsal mülkiyete çevrilmesi, çeşitli haksızlıklar gerçekleşmesin diye devlet tarafından yapılmalıdır. Özerk birtakım gruplar tarafından değil. Yerel komünlerin ötesinde bir birlik olmak zorundadır. Bu da zayıf devleti değil güçlü devleti gerektirir. Bunun ötesinde işlevsel olabilmesi için devlete teknolojik olarak merkezi idareyi gerektiren hizmetler bırakılmalıdır (Terray, 2015: 200). Zayıf devlet *a priori* olarak daha işlevseldir diye düşünmek bir yanılgıya götürmektedir.

Badiou’nun parti-devlet modeline yönelttiği eleştiri doğrudur. Partinin işçi sınıfını temsil etme gücü yoktur şayet olsa bile yine de bu çoğunluğun diktası olurdu. Halkın, sınıfın kendi öznelliğini ortaya koyabileceği başka örgütlenmeler olmalıdır ki buna demokrasi demektir ve bu yaklaşım doğrudur. Aynı şekilde sınıfın partiyle, partinin de liderle özdeşleştirilmesi gibi Marksist düşüncenin kendisiyle alakası olmayan lider kültlerinin oluşması belki zamanında halkın psikolojisi için gerekli görülmüş olsa da doğru değildir uzun vadede bir yozlaşmaya sebep olmuştur.

20. yüzyıl sosyalizminde sosyalist devletler devrimcilik ve pragmatik olarak kendi devlet çıkarları arasında kalmışlardır. Bu da sahte enternasyonalizmlere zemin hazırlamıştır. Tek ülkede sosyalizmin tamamlanması mümkün değildir sosyalizm küresel düzeyde tamamlanabilir. Bu anlamda Badiou haklıdır. Ancak politik iktisadı (ekonomi politikası) göz ardı etmek doğru değildir. Ekonomi politikası atlamak Badiou’nun sosyalizm ve komünizm arasındaki ayrımı görmesini engellemektedir. Bu da geçiş dönemini doğru değerlendirememeyi getirmektedir. Bunun ötesinde Badiou kapitalist devlet ve sosyalist devlet arasında bir ayrım yapmamaktadır. Hatta ona göre sosyalist devlet diye bir şeyin anlamsız olduğu anlaşılmaktadır.

Badiou’nun “hata yanlış yere nişan almaktan kaynaklanır” sözü eksiktir çünkü koşulları, olanakları ve kazaları görmezden gelmektedir. Doğru hedefe nişan alınsa da yanlış gitme ihtimali vardır. Bu düşüncedeki yanlışlık politikanın doğasıyla ilgili bir yanlış anlamayı getirmektedir. Demokrasi anlayışında kitle örgütleri arasında yönelim birliği yoksa bu durumda çelişkilerin zamanla çözümlenebileceğini düşünmek sorunludur. Siyasi örgütün otoritesi toplum üstündeki meşruiyeti çok güçlü olursa, devletle mesafeli olması anlaşılabilir devlet sadece belirli işlevleri yerine getiren bir yönetim aracı düzeyine indirilebilir fakat bunun devrimci geçiş süreci olmadan mümkün olduğunu düşünmek ütöpik olacaktır. Devlete tamamen hakim olmadan, onu sadece bir yönetim aygıtına çevirmek mümkün değildir. Devrimci iktidar için hem aşağıdan hem yukardan eşgüdüm sağlanmalıdır. Yönetimi tamamen halkın çeşitli düzeylerde örgütlendiği konseylere bırakmak da mümkün değildir. Çünkü halkın, emekçi sınıfların kendiliğinden sosyalizme eğilimli olduğu düşüncesi doğru değildir. Her zaman kapitalist yola sapma tehlikesi vardır. Devlet bir araç olduğu sürece sorun değildir ama devletin baştan itibaren zayıf olması mümkün değildir. İşçi devletinin işlevlerini yerine getirecek kurumlar, yerine göre komünler ya da konseyler federasyonları olarak parçalı iktidar yapıları düşünülebilir ancak bunlar devrim sonrası değil, devlet sönümlendikçe güçlenmelidir. Tabandan demokrasi ve özyönetim yapılarına yönelme olmalıdır (Poulantzas, 2006: 292). Sendikaların güçlü olması belirli görevler için bölgesel federasyonların güçlü olması gibi şeyler olmalıdır. Üretim üzerinde memurlar yerine işçi denetimi olmalıdır. Planlama da merkezi değil demokratik olarak hazırlanmalıdır. Bunlar sistemin kendini dönüştürebilmesi için gereklidir. İnsanların kendilerini sistemin sahibi özneler olarak görmeleri gerekir. Bu da her düzeyde siyasete katılımı mümkün kılabilir.

Devlet gibi hiyerarşik yapılar sınıf sistemleri geliştirme eğiliminde olurlar (Sweezy, 2010: 150). Doğru güçler ve kurumlar oluşturulmadan, toplumdaki sınıflaşma veya eşitsizliğe yönelik güçlü eğilimlerin önüne geçilemez. Dolayısıyla sosyalizm ve komünizm aşağıdan gelecek özgürlükçü hareketlere de alan açmak zorundadır. Böylelikle sosyalizm, kaçınmak isteği ayrı bir yöneticiler grubu ya da bürokrat tabakaların oluşmasının önüne geçebilir. Yönetimsel ve demokratik kurumların bütünselliğini sağlayan bir yapı olmalıdır. Asıl mesele yöneticilerin aynı kişilerden oluşan bir azınlık olmaması ve yöneticilerin sirkülasyon halinde olmasıdır. Yani yönetenler ve yönetilenler diye net bir ayrımın olmaması gerekir. Yoksa ayrıcalıklı bir yönetici katman ya da sınıf oluşur ve bunun yozlaşması ve despotlaşması

kaçınılmaz olur. Bu grubun toplumun isteklerinin ve ihtiyaçlarının farklılığını yakalaması mümkün olmaz. Ancak devleti anarşistler gibi tamamen azınlığın çoğunluğu sömürdüğü bir aygıt olarak görmemek gerekir. Mesele devlet iktidarının nasıl kurulduğu ve kime hizmet ettiği. Sorun devletin kendisi değil ama yapısıdır. Bütünleştiren bir yapı olmadan ortaklığın oluşturulması veya çıkarların uzlaştırılması mümkün olmaz. Duruma göre merkezileşme ve bürokrasi de olabilir. Bürokrasi olmadan devletin işlevsel olması mümkün değildir ama bürokratlar halkın üstünde, onu yöneten değil halkın hizmetinde olanlar olmalıdır. Bürokrasinin kalkması daha sonra devletin gereksizleşmesiyle olanaklıdır. Devletin güçlü olması otoriter olması demek değildir. Siyasal teknokratik bir kastın egemenliği olmamalıdır. Mesele devletin zayıf olması değil değişime açık olmasıdır. Devrimci aşamadan sonra gerekli reformları yapabilmesi, zayıflıkla değil ama esneklik ve güçlerin doğru dağıtılmasıyla olanaklıdır. Üçlü yapı, parti-devlet modeli karşısında baskıcı olmadığı ve iktidarı tek elde toplamadığı için daha doğru bir model gibi görünmektedir fakat devletin zayıflığı meselesi ancak pratikte, politik konjonktür içinde çözüme kavuşabilir. Yani kriter yaşamın kendisi olmalıdır. İkinci sekanstan mutlak bir kopuş bir önyargı da olabilir. Dolayısıyla Badiou'nun görüşlerinin anlattığı şekilde uygulanamayacağı söylenebilir. Fakat bunları komünist ideaya ya da hipoteze yaklaştıran etik ilkeler olarak görmek gerekmektedir. Sonuç olarak Badiou'nun yeni komünizm düşüncesinin etik ilkeler (kendi değişimiyle olaydan sonra gelecek siyasi hakikatin etiği olarak) ve 20. yüzyılın eleştirel değerlendirilmesi olarak önemli olduğu ama çözüm olarak ikna edicilikten uzak olduğu söylenebilir.

KAYNAKÇA

- Badiou, A. (2006a), Etik, çev: Tuncay Birkan, İkinci Baskı, Metis Yayınları, İstanbul.
- Badiou, A. (2006b), Metapolitics, tran: Jason Barker, 1st Edition, Verso Books, London.
- Badiou, A. (2007), Being and Event, tran: Oliver Feltham, Paperback Edition, Continuum Publishing, London.
- Badiou, A. (2010), "Komünist Hipotez", Express Dergisi, 113, s. 56-58.
- Badiou, A. (2011a), "Komünizm İdeası", Bir İdea Olarak Komünizm, Editörler: A. Badiou ve S. Zizek, çev: A. Ergenç ve E. Kılıç, s. 12-27, Birinci Baskı, Ayrıntı Yayınları, İstanbul.
- Badiou, A. (2011b), Komünist Hipotez, çev: Oylum Bülbül, Birinci Baskı, Encore Yayınları, İstanbul.
- Badiou, A. (2011c), Tarih'in Uyanışı, çev: Murat Erşen, Birinci Basım, Monokl Yayınları, İstanbul.
- Badiou, A. (2012a), "İdeası Komünizm Olan Şey", Komünizm Fikri, Editörler: A. Badiou ve S. Zizek, çev: O. Doğan ve S. Kılıç ve H. Barışcan, Birinci Baskı, s. 11-21, Metis Yayınları, İstanbul.
- Badiou, A. (2012b), Sonsuz Düşünce, çev: I. Ergüden ve T. Birkan, İkinci Baskı, Metis Yayınları, İstanbul.
- Badiou, A. (2013a), Yeni Bir Siyaset için Felsefe, çev: B. Özkul ve E. Ünal, Birinci Baskı, Encore Yayınları, İstanbul.
- Badiou, A. (2013b), Yüzyıl, çev: Işık Ergüden, İkinci Baskı, Sel Yayınları, İstanbul.
- Badiou, A. (2013c), Arzu, Angajman, Sadakat. Yücel Göktürk ve SılaTanilli ile söyleşi. Express Dergisi. Kasım-Aralık 2013, S. 139. s. 60-63.
- Badiou, A. (2015), "Komünizm Fikri ve Terör Meselesi", Komünizm: Yeni Bir Başlangıç, Editör: S. Zizek, çev: N. P. Arın ve A. Çiltepe ve A. Aşkın, Birinci Baskı, s. 11-22, Metis Yayınları, İstanbul.
- Badiou, A. (2016). Alain Badiou on Politics, Communism and Love. Grece Hebdo ile söyleşi. Verso Books. 23 Mayıs 2016. Çev. David Broder. <https://www.versobooks.com/blogs/2652-alain-badiou-on-politics-communism-and-love>.
- Badiou, A. (2018). We Are at a New Beginning of Marxist Thought. Mathieu Dejean ile söyleşi. Verso Books. 28 Ağustos 2018. Çev. David Fernbach. <https://www.versobooks.com/blogs/4133-alain-badiou-we-are-at-a-new-beginning-of-marxist-thought>.
- Bir, Ç. (2023). Devrim, Darbe ve İsyan: Blanqui'den Foucault'ya, Marcos'tan Badiou'ya Bazı Yanılgıların Düzeltilmesi. *Toplum ve Ütopya Sosyal Bilimler Web Sitesi*, 28 Ocak 2023. www.toplumveutopya.com/devrim-darbe-ve-isyan-blanquiden-foucaultya-marcostan-badiouya-bazi-yanilgilarin-duzeltilmesi-cagan-bir/
- Draper, H. (1990), Proletarya Diktatörlüğü Tartışması, çev: Osman Akınhay, Birinci Baskı, Belge Yayınları, İstanbul.
- Hallward, P. (2003), Badiou, A Subject to Truth, 1st Edition, University of Minnesota Press, Minneapolis.

- Hegel, G. W. F. (2004), *Phenomenology of Spirit*, tran: A. V. Miller, Oxford University Press, New York.
- Lenin, V. (1977), *Sol Komünizm: Bir Çocukluk Hastalığı*, çev: Muzaffer Kabagil, İkinci Baskı, Sol Yayınları, Ankara.
- Lenin, V. (1990), *Ne Yapmalı*, çev: Muzaffer Ardos, Üçüncü Baskı, Sol Yayınları, Ankara.
- Lotta, R., Duniya, N., A., K.J. (2014), *Alain Badiou Eleştirisi*, çev: S. Göbelez ve B. Şannan, Birinci Baskı, Patika Yayınları, İstanbul.
- Mao, Z. (2008), *Pratik ve Çelişki Üzerine*, çev: Ahmet Kırmızıgül, Birinci Baskı, Epos Yayınları, Ankara.
- Marx, K. (2011), *Fransa'da İç Savaş*, çev: Arda Dağlar, Birinci Baskı, Yazın Yayıncılık, İstanbul.
- Marx, K. (2017), *Kapital 1. Cilt*, çev: M. Selik ve N. Satlıgan, Onuncu Baskı, Yordam Kitap, İstanbul.
- Marx, K. ve Engels, F. (1976), *Seçme Yapıtlar cilt 1*, çev: M. Ardos ve S. Belli ve A. Kardam ve K. Somer, Birinci Baskı, Sol Yayınları, Ankara.
- Marx, K. ve Engels, F. (1979), *Seçme Yapıtlar cilt 3*, çev: M. Belli ve S. Belli ve S. Erdoğan ve Ü. Oskay ve K. Somer, Birinci Baskı, Sol Yayınları, Ankara.
- Poulantzas, N. (2006), *Devlet, İktidar, Sosyalizm*, çev: Turhan Ilgaz, Birinci Baskı, Epos Yayınları, Ankara.
- Sweezy, P. (2010), *Marxizm Üzerine Dört Ders*, Çev: Tuncel Öncel, İkinci Baskı, Yordam Kitap, İstanbul.
- Terray, E. (2015), "Günümüzde Komünizm", *Komünizm: Yeni Bir Başlangıç*, Editör: S. Zizek, çev: N. P. Arın ve A. Çiltepe ve A. Aşkın, Birinci Baskı, s. 197-203, Metis Yayınları, İstanbul.
- Toscano, A. (2014), *İsyen Zamanlarında Felsefe*, çev: Mehmet Öznur, Birinci Baskı, Encore Yayınları, İstanbul.
- Zizek, S. (2011), "Baştan Nasıl Başlanır?", *Bir İdea Olarak Komünizm*, Editör: S. Zizek, çev: A. Ergenç ve E. Kılıç, Birinci Baskı, s. 237-256, Ayrıntı Yayınları, İstanbul.